

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארץ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מור שהולך לפניו לעולם
עולמים ולנצח נצחים (אשר בנחל).

למוד יומי

ב'בלי ירושלמי תוספתא

בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת צו תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגדאוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גדפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

סתר למיזה. שערה וישבה על פתח הבית כל מי שהיה בא לקרוא רואה ראשה
פרעו וזהו: מנשה. ראשון דשקליתו אתון אמר הבו חד מי לבקח: דגין למיזבו.
דכתיב (במדבר ח) והעבירו תער על וכל בשרם ומשחק בבם כאילו אתם שוטים:
כבופתא. רבי כמו שטלא דכופתא דאמרין לעיל (דף צח) בגלל הזה אתם חשוכים

בנייה: עניא יב. ענין נתון בשעריכם כד
שלא ידעו הכם צורה כמותה: אמר לה. קרר
איהו ימני משה עצמו גלח כל שערה: כיון
דבולח רבואת ידיה הוא. אינו חושש
גילח עצמו דקאמר לנפשיה ממות נפשי עם
פלשתים אגוז שערי כמותם וגמ' לי בכך
שהם ממייקין אפילו מה שאני מצוה לשחוק
אגוז עכשיו כמותם כדי להפסיק דעתם: ועוד
דקאמר לבו. עשו פתיל תכלת בד' כנפות
הבגד ואי ס' דתכלת חשוב מפני מה לא
יאמר לעשות כל הבגד כולו תכלת: אפי' כ
גלימא דתכלתא. חסד בנדים של תכלת
והסנינה לכולהו מתיבית: בוסן בוסן בבד'מ
אתה ותרבותך: קאנ' לאשתו. אל (הסתר)
(והסתר) עם משה. קניו היינו התראה: ונפה
לו מחוץ למחת. יצא מחוץ למחת: שלא
יחשדוהו עור: מכאן שאין מחזיקין
במחלוקת. שחל על כבודו והוא עצמו
הלך לבית מחרוק: חולק על רבו. חולק
על ליבטא משה הצו על משה ועל אהרן
בעדת קרח בחצוצות על ה'. מגלה עליהם
הכותב ואלו היו חולקים כלפי שכניה
מ'רבי. תור וקטע לפטע נגדו דברבים
מתרעם. אומר על רבו שנהג לו מדה
בבושה ומדת אבירות: מחרתו. מחפה עליו
דברים: אקליר. מפתחות: וקולפ'. מגעלים
דעילי. כולם המפתחות והמגעלים של עור
היו ואעפ"י היו שלש מאות פרות טעונות
ל'א רגלם לצורך שקים והמרוצין וביסין
של עור היה: לא מן הבלעין ולא מן

וסתרתה למיזה. כל דאתא, חויה. תר. אדרכי והכי,
אפלקו להו. איתתיה דקרח אמה ליה, חיו מאי
קעביר משה. איהו הוה מלכא, לאחיה שוניה פתנא
רבא, לבני אחיה שוניהו סני דכאנה. אי אתיא
תרומה, אמר תתיו לבקח. אי אתו מעשר דשקולתו
אתון, אמר הבו חד מעשר לבקח. ועוד, דגיון ליה
למיזבו, ומשלל לבו כי כופתא, עניא יב. כמיוזבו.
אמר לה, הא איהו נמי קא עבדי. אמה ליה, כיון
דכולתו רבואת ידיה, אמר איהו נמי 'ממות נפשי
עם פלשתיים'. ועוד, דקאמר לבו, עבדתי תכלתא. אי
סלקא דעתך תכלתא חשיבא [מזוה], אפי' גלימי
דתכלתא ובסניהו לכולהו מתיבית. היינו דכתיב
'חכמות נשים בנתה ביתה', זו אשתו של און ב' פלת,
'ואלת בירה התרסנה', זו אשתו של קרח. ויקמו
לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים,
מותרים שבערה. קראי מוער', שהיו יודעים לעבר
שנים ולקבוע חדשים. אנשי שם', שהיה להם שם
בכל העולם. וישמע משה ויפל על פניו, מה שמעוה
שמע. אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן,
שהשדוהו מאשת איש, שגאמר ויקמו למשה
במיתתו. אמר רבי שמואל בר יוחנן, למדך שכל אדם
ואחד קנה את אשתו מולשה, שגאמר וישמע יקח את
האהל ונקח לו מחוץ למחת'. ויקם משה ויך אל
דתן ואבירם, אמר ריש לקיש, מכאן שאין מחזיקין

השורפין. אלא במגפה מת: ולא קרח. ר"נ היו לבד קרח דכתיב ומאתים
מחנות ואתה ואתהך איש מחנתו: מן הבלועים: מן השורפין. היה. שנשפה
נשמתו וגוף קיים ואח"כ נתגלגל עד מקום הבלעין ונבלע דכתיב בפרשת פנחס
ותבלע אותם ואת קרח עמם ורבי יוחנן דאמר לו מן הבלעין ולא מן השורפין
דרש ליה לאי את קרח לאחוריו ואת קרח
במות העדה במגפה: וקרח שבחיהו.
מיתתו ותכלת את החמשים ומאתים איש
מקריב הקטרת וקרח ממקריב הקטרת וקרח
דכתיב החמשים ומאתים מחנות ואתה ואתהך
איש מחנתו א"נ ואת לרבות קרח עמם:
ששש ירח עמד וזולת. לעיל מניח כתב
ותבקע ארץ בשעת בקעת הארץ שנבלעו
בקרע שמש וירח עלו הארץ קרע ששמו
ובל ואמרו להקדיש אם אי אתה עשה דין
לבן נערים מקדו עדתה. לא נצא. ונאיר
עלום: כבבדו לא חסותם. שריר בכל יום
מלכי מורח ומערב בשעה שמניחין כתרין
בראשם משתחים לחמה: והאירא לא נפק
עד דמחו להו. שכן גור עליהם המקום כן
שעניתו לא והאירא לא נפק מאחר שראו
שהקדיש הקדיש על שלא מיהא לכבודו עד
דמחו להו לא נפק ששורר לכבוד המקום על
בני אדם משתתחים לשמש וירח אין כל
חדש תחת השמש. ואי גירנה על אביר עד
ההוא שעתא הוה ליה דרש: לקריב פתחת
שיקרב פתחה של גיהנם ותפתח הארץ
במקום שהו: נחבב. מלשון (שעיה כו) עד
בצורה התקין לחון הקדש מקום גבוה שלא
תעמיק כל כך בגיהנם ולא מהו: מייצא.
סחרו ישמעאל: בלוי. מקום שנחבלע לשם
עדת קרח כויע. ראה לך שבמנו יצא ששך
נבבא. יזיהא אפשיה. שרה אותי במים לשון
(מכרות דף קי) משי ידית וכל שלשים יום.
חור לנדום ולנדום לשלש:
אל

במחלוקת, דאמר רב, כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שגאמר ואל ידוע קרח ובעדתו. רב אשי אמר, ראוי לצטער. פתיב הקא
ב'ד משה לו, וכתוב התם ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקי. אמר רבי יוסי, כל החולק על מלכות בית דוד. ראוי להכישו
נחש. פתיב הקא ויזבח אהינהו צאן וקרב וגמריא עם אבן הוהלת, וכתוב התם עם חמת וחלי עפר'. אמר רב חסדא, כל החולק
על רבו, בחולק על השכינה, שגאמר 'בהצותם על ה'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה מריבה עם רבו, עושה עם שכניה,
שגאמר 'המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל [את] ה'. אמר רבי חנינא בר פפא, כל המתרעם על רבו, כאילו מתרעם על השכינה,
שגאמר 'לא עלינו תלוצותיכם פי (אם) על ה'. אמר רבי אבהו, כל המתהדר אחר רבו, כאילו מהרתה אחר שכניה, שגאמר וידבר
העם באלהים ובמשה: עשר שמור לבקעלי דערעו', אמר ריש לקיש, זה עושרו של קרח. ואת כל היקום אשר ברנליהם, אמר רבי
אקרו, זה ממונו של אדם, שמעמיד על רגליו. ואמר רבי לוי, משה מואת פירות לבנות, היו מפתחות של בית גגיו של
קרח, וכולהו אקלירי וקלפי דגלתי. אמר רבי חמא ברבי חנינא, שלש ממבולות הקמין יוסף ממצרים. אחת, נגחלתה לקרח. ואחת,
נגחלתה לאנפונתם מן אסוריהם. ואחת, נגחלתה לצדיקים לעתיד לבא. ואמר רבי יוחנן, לא מן הבלועים ולא מן השורפין. לא
מן הבלעין, דכתיב ואת כל האדם אשר לקרח, ולא קרת. ולא מן השורפין, דכתיב 'אכל האש את חמשים ומאתים איש', ולא
קרח. במתניתא תנא, קרח, מן השורפין ומן הבלועים. מן הבלועים, דכתיב ויתבלע אתם ואת קרח'. מן השורפין, דכתיב ויאש
צאח מאת ה' ותאכל את חמשים ומאתים איש, וקרח בעדיהו. אמר רבא, מאי דכתיב 'שמש ירח עמד וזולת לאור חציו ויחלו',
למדך שגלו שמש וירח ליבול, אמרו לבניו רבנו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמך, נצא. ואם לאו, לא נצא. עד שיקר
בהם חצים. אמר להו, כבבדו לא מיתתם. כבבדו בשר ודם, מיתתם. והאירא לא נפק, עד דמחו להו. דרש רבא, מאי דכתיב
'ואם בריאת יבא ה' ויפצתה האדמה את פיה', אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, אם בריאת גיהנם, מוטב. ואם לאו, יבא ה'.
למאי, אילמא למכריה מוש, וזה אין כל חדש תחת השמש. אלא, לקריב פיתחא. יבני קרח לא מתו, תנא, משום רבינו אמרו,
מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שררה. אמר רבה בר בר חנה, וימנא תדא, הוה קאולינא באורחא. אמר לי ההוא
מייצא, תא ואחיו קד בלעו דקרח. אויל, הוא תרי כווע, דהוה קא נפק קטרא מנייהו. שקל נבבא דעמרא, אמשייה מיא. ואחביה
דריש רומחיה והקפיה התם איתרין. אמר ליה, אצית מה שמעת. ושמעית דהוה קאמרי הכי משה ותורוהו אקת, והן בריאים.

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קי עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י

א"ל. הווא טייטש: כל תלתין יומין מהדר להו ניתבם. הבא: ואמר הכי משה
ותורתו אמת. שנסה כמה פעמים וראתה שכל ל' יום עשן יוצא משם ושומע
שאומרין משה ותורתו אמת וכו': באפי לא גרסי: שנאמר. לעיל מניה קרא מי
שנה אקוט ברור דהיינו דור המדבר: בורתי בריית' עלי וכו'. והיינו דור המדבר
שכרתי ברית של מקום עלי וברחי שלמים
דברתי (שמואל ב') ויחבו וברחי שלמים
וכתיב (שם) וירוק על הים ויאמר הנה הם
הברית אשר כרת ה' עמכם: נשבעתי וחזורי
כי. ודיינו אשר נשבעתי באפי מפני כעסי
נשבעתי ומתחרט אנה אלו חנהי מישראל
ועורתי. שמסרו עצמן למיתה בשביל בריתו
של מקום: שפיר' ר"ל אלו דור המדבר שנפדו
ממצרים: ובעיית' ר"ל לחסידותיהם. שרגל
לכות את ישראל והשתא מחייב להו דאמר
לעיל (דף קה) דור המדבר אין להם חלק
לעולם הבא ולקמן מפרש מאי חסידותיה
שנאמר חלוק וקראת. כלומר שהרי היה
יכול לדרוש שיש להם חלק ולעולם הבא)
דכתיב חלוק וקראת וגו': מנתי. עשרת
השבועים. שהגלה סטנריב שנאמר מלכים ב'
(ח) וינחם בחלח ובחבור נהר גזון וערי מדי:
אין עתידים לחזור. ממוקם שגלו והא
דאמרין בריהי החזיר לא שחזרו
כזל אלא בקצתם חזרו: שנאמר וישליכם
אל ארץ אחרת ביום הזה. שכך נהג להם
הקב"ה שכיח עצובות את תורתו הוא מגלה
אותן: כיח הוה מם היום בנפלה
אפל ובעצהי מאד אי' ערב אפל וחלק
ולמחרת מאיר אף עשרת השבועים (אין)
עתידי לחזור להיות להם חלק לעולם הבא
לא כבנייה ובני בנייהם אקמר אלא אותן
שגלו עצמן אין להם חלק שרשעים גמורין
הם אבל בנייה ודורות הבאים וזכין ומזכין
מר: וישליכם. שמעך שחיד כולם גולין
במקום אחד אל ארץ אחרת והיינו עשרת
השבועים שהגלה סטנריב וישבם במקום
אחד כדאמרין (לעיל דף קי) ש. שהולכים
למדינת אפריקא קרי' על ד' השבועים לא גלו
למקום אחד אלא נתפדו בכל הארצות
ועליהם הוא אומר אטריקה להם ואקצבם
(וכריה' א' ד' מנתי עשרת השבועים אין)
עתידי לחזור: גמ'. דור רבנן עשרת
השבועים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר
והיה חלק ארשתם וגו'. ואית דמפרשי
עשרת השבועים אין להם חלק לעולם הבא
היינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם
שאר גליות לפי שספור בגנות ארץ ישראל

אמר לי. כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם, כְּבִשְׁכֹר
בְּתוֹךְ קִלְחָתָהּ, וְאָמַרְי הִכִּי מִשָּׁה וְתוֹרָתוֹ אִמֶּת וְהֵן
פְּרָאִים: 'דֹּר הַמְּדַבֵּר אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא' וכו':
תנו רבנן, דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא,
שנאמר 'במדבר הנה ותמו ושם ימותו'. 'ותמו' בעולם
הזה, 'ושם ימותו' בעולם הבא. ואומר 'אשר נשבעתי
באפי אם יבאון אל מנוחת', דבר רבי עקיבא. רבי
אליעזר אומר, [באין הן] לעולם הבא, שנאמר 'אספו
לי חסידיו ברחי ברחי עלי וכו'. אלא, מה אני מקיים
'אשר נשבעתי באפי', באפי נשבעתי, וחזורי בי. רבי
יוחנן בן קרח אומר, לא נאמר פסוק זה אלא כנגד
דורות הבאים. 'אספו לי חסידיו', אלו צדיקים שנקבל
דור דור. 'פורתי בריתי' (על וכו'), אלו חנהי מישראל
ועורתי, שמסרו עצמן לתוך כבשן האש. 'עלי וכו',
[אלו] רבי עקיבא וחביריו, שמסרו עצמן לשחיטה על
דברי תורה. רבי שמעון בן מנסיא אומר, באים הן
לעולם הבא, שנאמר 'אפריו ה' ישבון ובאו ציון
ברנה'. אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן, שבקה
רבי עקיבא לחסידותיה, שנאמר 'הלך וקראת באוני
ורשלים לבמתי וכו' וכו' חסד וענינה אהבת
כלותיהן לבמתי אחרי כמדבר בארץ לא וירעה', וזה
אחריהם באים בכוותם, הם עצמן לא כל שכן: משנה
עשרת השבועים, אין עתידין לחזור, שנאמר 'ושלכם
אל ארץ אחרת ביום הזה', מה היום' הולך ואינו
חוזר, אף הם הולכים ואין חוזרים, דברי רבי עקיבא.
רבי אליעזר אומר, 'ביום הזה', מה יום מאפיל ומאיר,
אף עשרת השבועים שאפילה להן, כך עתידה להיות
להם: גמרא. תנו רבנן, עשרת השבועים, אין להם
חלק לעולם הבא, שנאמר 'ויהשם ה' מעל אדמתם
באף ובקחוק ובקצף גדול'. 'ויהשם ה' מעל אדמתם'
בעולם הזה, 'ושליכם אל ארץ אחרת' לעולם הבא,
דברי רבי עקיבא. רבי שמעון בן יוחנן איש כפר ענב
אומר משהו רבי שמעון, אם מעשיותי פלים הנה, אין
חזרוני ואם לאו, חזורי. רבי אומר, באים הם לעולם

כדאמרן לעיל (שם) כי מטו שדש וכר ודברר הוה נעששו מרגלים: ר"ש אומר. מאי
כדיום הוה לומר לא אם מעשיהם בדיהם הוה לא יתא להם חלק לעולם: ואם
[לא]. שיחורו בתשובה יחזרו גם הם מגלות ויש להם חלק לעולם הבא: האומרין
בארץ אשר. אלו י' השבועים והנדרים בארץ מצרים אלו דור המדבר וכן לשון
התוספתא וכן שמעתי עוד: שובה משוכה.
שכל ישראל עתידין לחזור: קטני רבי רשעי
ישראל. רשעי ישראל עצמן פשטא דאין
להם חלק לעולם הבא כדאמרן בפ' בתרא
דברכות (דף קרא) ר' פאמי ב' קימומי מ'
שמרפה עצמו מדברי תורה אבל בנים
שלם קטנים ולא חטאו פליגי בה: שורש
וענף. אלו בנים קטנים שלהם: שורש בעולם
הזה. שמונת נפלים: וענף לעולם הבא: אף
על פי שבתותיהם היו רשעים הם לא חטאו:
יקר שרשיו בארץ ארץ שוקן. אלו הבנים
קטנים שאנשי שבעת בארץ ארץ חקת
יש להם: שלא יתה' להם הקב"ה: לא מצוה
ולא ישרוי מצוה. לא מצוה המורה ולא
מצוה קלה הכל יתה' עומדי ומשלם שבתם
לאלתר כדי לטרוח מן העולם: זו נשמת
שמעונת הגוף כשרש שמעונת האל: אבל
קטני בני רשעי אומות ארץ. דקא קאמר
רשעי דאלו חסדי אומות העולם פליגי בה
ואביא למידן קא עצמן בארץ ואביא למידן אין
באין כדאמרן (דף קה) שובו רשעים
לשאלה כל גוים שחדי חושבים מכאן שאין
להם חלק אמר לי רבי יוחנן וכו' נאמר בכל
גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שחדי
אלהם הא אין שחדי אלהם יש להן חלק
ולעולם: הכי ראינו אלא קטני רשעי
אומות העולם דברי הכל אין באין:
מוחאבד וכו' וכו' נאמי ליה. כלומר
לחנא דבריתא והאי נתפס ליה דברי הכל
היא דור שורש וכו' נאמי ליה רמז
כדאית ליה וכו' כדאית ליה: דרע יעברנו
יפוע' לח' לזר. דרע המסופר יעברנו לה'
לזר דור שיחורו לו ויהיה משעה שנתע.
משעה שנקלט חזרנו במעי משה אפילו
הפילה אמו ונמחה יש לה חלק לעולם דכתיב
דרע יעברנו וכו' נאמי כדכתיב בפ' בתרא
(דף קרא) בבלתי קימונן לרבות נפלים: עיי
אני ונוע מנוקד. אנה' שאני עני גזעתי
השובה נענה דרואי לומר עלי ונוע ואפך
כלומר שזוכה אני לעתיד לבא כדכתיב
שנאמר ברוך גוים נענה ואומותיך שאני
נושא אמיך ופחדך אפתה מתגלגלת ושכונה
עלי היינו מלה שבשכור שאנו משרים
מאיתמו של הקב"ה: אפנה. לשון אפך.
מא

הבא, שנאמר 'ביום ההוא ותקע בשופר גדול'. וגו'. אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן,
שבקה רבי עקיבא לחסידותיה, שנאמר 'הלך וקראת את חרדכים האלה צפונה ואמרת שובה משבה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני
ככם כי חסיד אני נאם ה' לא אפול לעולם'. מאי חסידותיה? דתנאי, קטני בני רשעי ישראל אין באין לעולם הבא, שנאמר 'כי חנה
היום בא בער פתגו ויהי כל ידיום וכל עושי רשעה קש' ולחם אהם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזב להם שרש וענף.
שורש' בעולם הזה, 'וענף' לעולם הבא, דברי רבן גמליאל. רבי עקיבא אומר, באים הם לעולם הבא, שנאמר 'שבר פתאים ה',
שכן קורין בכרבי הם 'לינקה', פתאי'. ואומר, 'היו אילנא ותכלויהו ברם עפר שרשיו בארצא שבקו'. ואלא, מה אני מקיים 'לא
יעזב להם שורש וענף', שלא יצח להם לא מצוה ולא שירי מצוה. דבר אחר, 'שורש' זו נשמה, 'וענף' זה הגוף, אבל קטני בני
רשעי עובדי פוסקים, דברי הכל אין באין לעולם הבא. ורבן גמליאל, נפקא ליה מ'ויתאבד כל זכר למו'. אהמור, קטן, מאיתמי ב'
לעולם הבא, רבי חייא ורבי שמעון בר רבי. חד אמר, משעה שגולו. וחד אמר, משעה שסיפר. מאן דאמר משעה שגולו, שנאמר
אין ויגידו צדקה' לעם גולו בי עשה'. ובאן דאמר משעה שסיפר, דכתיב 'דרע יעברנו וכו' לח' לזר'. אהמור, רבנא אמר, משעה
שגולו, דכתיב 'דרע יעברנו'. רב נחמן בר יצחק אמר, משעה שגמולו, דכתיב 'עני אני ונוע מנוקד נפלאי אילנא אפילו', תנא משה
רבי מאיר, משעה שאומר 'אמן', שנאמר 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים', אל תקרי 'שומר' אמונים, אלא 'שואמר' אמן.

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קיא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י

מאי. כשענין על כל ברכה וברכה אמן היאך משמע קבלת ריאת שמים: אל
מלך אמן. בנטיקין שומאין עליו הקב"ה. למי שמשיר אפילו חק אחר.
מלשמנו בידון בגיהנם: לא ניהא ליה למרייהו. אין הקב"ה רוצה שתהא דן את
ישראל כל כך לבק ובהב"פ שנים בה יביתו. יוגעו והשלישית יותר בה אמר
רש"י שליש של שם. שבי חלקים של כל
העולם ויהו בנדרים חלק ג' יותר בה ואלה
חלק שליש כל שלישות שיש לשלש אנו
משליש שמנח נפרדו כל העולם וג' בנים
היו לו הרי שלש בנתיב שש ושליש של שם
דוא ארפכשד כדכתיב ביש שם עלים ואשור
ארפכשד ולדו וארם ומסתמא בורעו של
ארפכשד ויהי שארית הואיל וישראל
ירצאנו ממנו ושליש של ארפכשד שהוא
שליש של שם שהוא שליש של נח ויותר
וכל העולם כיתר ולדבר ד"ל נמצאו ישראל
מתעניין ביהו ארפכשד יצאו ישראל
כדכתיב בפי נח ארפכשד הוליד את שלח
ושלח הוליד את עבר ועבר הוליד את פלג
עד אברהם וכשאתה מחלק לג' חלקים ודעו
של ארפכשד כגון בני ישראל ושומעאל
שחן בני אברהם ובני לוי ובני חרן ובן שאר
האומות שיצאו ממנו לג' חלקים שמא
ישראל יהיו מרובין וקורבין ליהודי כנגד
כלם ולא יעניו כל ורא ארפכשד ליהודי פ'
שנים אכ"ב ישראל משלימין רובן או חציין
ונמצאו ישראל מתעניין בתוך פי שנים: אל
ניהא ליה למרייהו. חלקיה שאתה נאמט
אותן כל כך אלא אפילו שליש של נח
כלומר מכל בני נח ויהיו מכל העולם כולו
יותר השליש ומסתמא אותו חלק א'
ישראל ב' ידיה שארית ואם אין ישראל
מרובין כל כך ליהודי אמר נח שבנועל יהיו
הגרים וחסידיו גוים להחליט שליש ואם הם
מרובין ליהודי יותר מחלק השלישית
יתמעטו קצת ומימי לרבי יוחנן אין ישראל
מתעניין כל כך במנו לדברי ריש בן לקיש
מר' אל שליש של שם והשלישית משמע
שש שליש כלל נאמר שלישות שלישות של
שליש לשם וכתיב ובני שם עלים ואשור
וארפכשד וישראל מארפכשד הוה שלישות
מארפכשד שהוא שליש לשם יותר היינו
שלישית מישראל אלא שליש שליש של
נח כלומר כולו ארפכשד יותר בה שהוא
שליש שליש של נח דרש היה בן שליש
של נח כדכתיב (בראשית י') ובני נח שם הם
ויפת וארפכשד שליש לשם ועיקר: דברים
כבכנן. שלא ימלטו אלא אחד מעיר ושנים

ממשפחה: ולקחת אחי מעיר. בשביל חסיד אחד שבעיר אקח את כל העיר כולה
חיותי. רב לרב כנא: דקא חייף דרישוי. חופר ראשו ומעמד בעצמו שבעה שדיה
לו ללמוד תורה: לא תמצא בארץ החיים. משמע שמקללו לא תבוא לעוה"ב
נאמר. בפרשת וארא ולקחת אתכם לי לעם וכתיב בתריה והבאתי אתכם אל
הארץ: מה ביאתם לארץ שנים מס' רבוא.
שלא תשחיתו שם רבוא שיצאו ממצרים
אלא ב' אנשים ידועים וכלם בארמקון
כבבא בתרא בפי ש' תחלוץ (ר' קבא). לא
נגזרה גזירה ב' בפרות מב' ולא ביותר מס'
שנה בהנך נמי ששים רבוא שונמו במדבר
לא אחשוב לא פחות מבן ב' שנה ויותר מס':
אף יצאתם מצרים שנים מס' רבוא.
שומל ס' רבוא שחיו במצרים. ענינם
מהם אלא שנים בלבד ואותם שנים של ס'
רבוא עלו ולס' בראותם שיצאו אחד מס'
רבוא שחיו בהם: והאשר נחמו כולם בשליש
ימי אפילה שלא יהיו מצרים רואין במפלגת
כל ישראל וכן לימות המשיח. שלא ישארו
מכל ס' רבוא אלא ב': ועתה שמה בימי
נעוריה ויכנס עלותה מארץ מצרים. ענינם
ושפלים יהיו כימי עלותה מארץ מצרים.
מעובי כנבני. יהיו בונים אחרים במקום לבנים
ועל דבר זה נקנש משה רבינו. ויהיו
שנועשה ישראל ב' החתול לחתונה
ולחרדה לפני הקב"ה אמר משה לפני
הקב"ה ומאז באתי: א"ל חבל על דאברך
ולא תשחכתי. תפסד גדול על כל גדלים
שאברו ואני יכול למצוא חסידים אחרים
במותם שאין אחי כאברדו ויחלץ ועקב
שלא הדרתו אחי מדותי: אל שדי.
שאמרתי לו אני לא שר פרה ורבה וגו'
(בראשית לח) אני אל שדי התחלף לפני
ויהי תמים (שם יז) ויהיו מבטיוו שכל א'
לו ולבניו ולא אמרו מה שמך כמו שעשית
אתה בתחלה אמרת לי מה שמך. ועכשיו
הדרתו על מדותיו ואמרתי וזל אל העלת
את עמך. לנפוע אהלת. כמו וישען אהל
אפסו (ויחזקאל יא) ולשון נפוע שרף באלה
עתה תראה. הפעם תראה נפלאות שאני
עושה לך מה ראה על איזה מדת (אחרת)
של י"ג (במדות ראה והשתחווה) אמר ר' רחא
במדותיו שנקרא אמת ותיקרא אם נתייב
כלייה אם הוא דן אותך בדין גמור ומייד
התחלף עליהם של ידא דין אותן על
מנשכיהם: ה"ג תניא כפ"י ארץ אפס' ראה
התניא כשעלה משה למרום וב' אפר לו
שענים אמר. ולא יהיה לך ארץ אפס'
עליהם: אפר לו. הקב"ה כל כך אמרת ארץ
אפס' לצדיקים ולרשעים:
אמר

משפחתו. הרי פפות פצעים נגלית על אברהם יצחק ועקב ב"אל שדי", ולא הורירו על
מדות, ולא אמרו לי מה שמך. אמרתי לאברהם קום התחלף בארץ לארבה ולחרבה פי
לך אתנגה. בקש מקום לקבור את שררה, ולא מצא, עד שקנה בארבע מאות שקל כסף. ולא הרהר על מדותי. אמרתי ליצחק
גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשותת ולא מצאו. עד שעשו מריבה, שצאמר יצחקו רעו גרר עם
רעי יצחק לאמור לנו המים, ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתנגה, ביקש מקום
לנפוע אהלו ולא מצא, עד שקנה במאה קשיקה, ולא הרהר אחר מדותי, ולא אמרו לי מה שמך. ואמתה אמרתי לי מה שמך
בתחלה, ועכשיו אתה אומר לי ויחל לא העלת את עמך? עתה תראה (את) אשר אעשה לפרעה, במלכות פרעה אתה
רואה, ואי אתה רואה במלכות שלשים ואחד מלכים. וימרה משה ויקד ארצה וישתחו, מה ראה משה? רבי חנינא בן גמלא
אמר, ארץ אפס' ראה. וירבן אמר, אפס' ראה: תניא כמאן דאמר ארץ אפס' ראה, דתניא, משעלה משה למרום, מצאו
לתקדושי ברוך הוא שישב וכותב ארץ אפס'. אמר לפניו, רבונו של עולם, ארץ אפס' לצדיקים. אמר לו, אף לרשעים. אמר
לו רשעים יאבדו. אמר לו, השתא חיות מאי דמבעי לך. כשתמאוי ישראל, אמר לו, לא כך אמרתי לי, ארץ אפס' לצדיקים?
אמר

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קיא עמוד ב – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י

אמר לפני וכו'. והשתא (מסתברא) כמד' אך אפים ארן שכינ שראא ומדא וזו
בהקב"ה שהוא ארן אפים ארן לרשעים שמתו: עדותיך וגו' ה' לאורך ימים. והינו מדת
ארן אפים ועלדה אמר משה עדותיך נאמנו מאד שראא אותו בחורב ופסוק זה מרע"ה
אמרו רבותי לעיל מינה תפלה למשה איש האלהים וגו': יבול לבל. למי שעשושן
ציונו אע"פ שמתאבד בשמים. שריים שגאון
נחשבי' כן הוא חסד בעיני ואינו מתגלה
ולחוד משפט. שופט את רוחו שרידה ביצרו.
שבעות ביצרו וחזרו בתשובה מן העבירה
שעברו. ומתגבר ביצרו. מרוב יצט' על יצור
אם היצור אמר לו עשה עבירה זו לא דין
שנענש מן העבירה אלא הולך ועושה מזה
ומתגבר עשרת מדרוה. שקד' אלא בדי
בכסות: מה שנתן אלו סמלי. שיש בהם מדת
הללו מן השאר אמר הקב"ה בין שנה ואין
פלילה אלא דייני' מתלגי' יצאו אנשים בן
בלעיל מקריב. בלעיל חלק לעלוב
וידרו את (אנשי) [וישבי] ערים. הא אין
נהנים עד שיהיו מדיחה מאותה העיר
ואותו חשבט עצמה דרבינ' מקרב מקרב
אותו שבע עצמ' דף שידור רוב. ודכתיב
ויושבי העיר משמע ישובה של עיר היינו
רובה לנשאן אחרני' עד שיהיו רובה דרבינ'
מקרב קרי בה מרוב: ר"ל עד שיהיו רובה
עד שיהיו אנשים: או שהיו מדיחה חוצה
אל. שאל היה מאותה העיר: ויהי אלו ביחודים.
שדן בסקילה וממנו פלט: וצריכים כ' ערים
והתראה לכל. כדלפי' בגמרא חידים
בסקילה לפיכך ממנו פלט ומותר שהחזרת
עליו במיתוה חקל עליו בממנו: חבת חבה
את יושבי העיר חזקה לפי חרב החזרת
והנבלת העוברת בסקול' מצייל'.
מדינת יושבי מכלל שרידיה של המרים
וגמלים שנשתחו בעיר ל' יום כדמפרש
בגמרא דהו' להו יושבי העיר ויהי אלו מצייל'
אם רוב אנשי העיר הודו חזרים וגמלים
משלימין המעשה ועושה אותם רוב מצייל'
עליהם שאין מנעם אבר אלא נדונים ביחידים
וגורמין מן מנעם אותם עד הנדחת אם
משלימים לעיר הנדחת לעשות רוב אלא הא
ספקא טפי מדיחה וגמל' אין דעתה מערבת
עם בני העיר לחיות נדונין עמה: ויהי היום
אותה וכל אשר בה מכאן אצרו צדוק וכו'
ושל שערים בין מתובת בין מחוצה
אבדים. בגמרא מפרש לה מדינת כל: ואת
כל שללה חזקה את תוך הרחוב. את כל
רחוב עושין לה רחוב. ורחובה דהשתא נמי
משמע: ויהי רחובה חוצה אל. שמקום קרבן
בני העיר היה חיצו לעיר כונסין אותה לעיר
שצריך לעשות לה רחוב כונסה רחוב טעמי
נדחת את העיר ואת כל שללה ולא שלל
שמים. ושלל שמים פלט: מכאן אמר

אמר לפניו, רבונ' של עולם, ולא קף אמת' ל', אף ל'שעים?
והינו דכתיב ועתה יגדל אפ' ב'ה' פאשר דברת' לאמר'. ובי
תקא, הוה סקיל ואול' בדרגא דבי דבה בר שליא. שמעיה
להחיות ונקא דאמר 'עדותי נאמנו מאד לבייתך נאון קדש ה'
לארץ נמים', וסמך ליה 'תפלה למשה' וגו'. אמר, שמע מיה
'אך אפים' ראה. אמר רבי אלעזר, אמר רבי חנינא, עתיד
הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק,
שנאמר 'יום' ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי ולצפירת
תפארה לשאר עמו' וגו'. מאי 'לעטרת צבי ולצפירת תפארה',
לעושי רצונו ומצפיהם לישועתו. וכו'. בלל? תלמוד לומר
'לשאר עמו', למי שמשים עצמו בשמים. 'לחיות מלשפט
על המשפט ולנבירה משיבי מלחמה שעה', 'לחיות משפט'
זה הוה ה' את יצור, 'וליושב על המשפט' זה ה' דין אמת
לאומיו, 'ולנבירה' זה המתגבר ביצרו, 'משיבי מלחמה' זה
שנאש' ונח' במלחמתה של תורה, 'שעה' אלו שמשיבין
ומעריבין בבהי' נכסות ובהי' מדרשות. נמך מדת הדין לפני
הקדוש ברוך הוא, רבונ' של עולם, מה נשתנו אלו מאלו. אמר
לה, 'וגם אלה בין שגו ובשכר תעו [וגו'] פקו פלילה, ואין
פקוה' אלא גיהנם, שנאמר 'לא תהיה זאת לך לפקוה', ואין
פללה אלא דיינין, שנאמר 'ונתן בפללים': משנה אנשי עיר
הנדחת, את אלהם חלק לעולם תבא, שנאמר יצאו אנשים בני
בלעיל מקריב ויהיו את [ישובי] ערים', ואינו להנהיג עד
שיהיו מדיחה מאותה העיר, ומאותו השבט, ועד שיהיה
רובה, ועד שיהיו אנשים. והיוה' נשים וקצנים, או שהיה
מעושה, או שהיה מדיחה חוצה לה, הרי אלו ביחידים,
וצריבין שני ערים והתראה לכל אחד ואחד. זה חוקי' ביחידים
במבשרים, שהיחידים בסקילה, לפיכך במנ' פלם. ותקדוין
בסין, לפיכך במנ' אבר. 'חבה תבא את שבי העיר (האות)
[התאי] לפי חרב', תחזקת ותגמולת העוברת מקום למקום,
הרי אלו מצייל' אותה, (שנאמר) 'החרם אתה ואת כל אשר
בה ואת בהממה לפי חרב'. מכאן אמרו, נכסי צדיקים
שבתוכה, אבדין. שבהוצה לה, פליטין. רשעים, בין
שבתוכה בין שבהוצה לה, הרי אלו אבדין. (שנאמר) 'ואין כל
שלה תתקבץ בין תוך רחבה' וגו'. אם אין כל רחוב, עושין לה
רחוב. היתה רחבה חוצה לה, כונסין אותה לתוכה, (שנאמר)
ושפרת באש את העיר ואת כל שלהה כליל לה' אלהיך,
שלהה ולא שלל שמים. מכאן אמרו, התקדשות שבה יצור,

הקדשות שבתוכה יצור. כלומר אין נשפרין אלא הם הקדש שצריך פרייה
כ' שלל שמים הם. והתרומות ירקבו. ובגמ' מקמי לה תבונה בדי כון דממון כון
הוא חל עליה איסור דעיר הנדחת דנהי דברשיפה לא הויא עם שאר שללה דקדש
אקרי ולא מזולתה בין כולי האי: פקדש שני. אע"פ שהוא נאכל לישראל הויא
קדש אקרי לא אמרי לא אלא יגנו וכן
תבין קדש יגנו: ה"ל לה לא אלוך אריש
אמר הקב"ה וכו' כאלו אחת מעלה עולה
שהוא כליל לפני. לא תעשה גנות ופרדסין
וכו'. בגמ' מפרש פלם: למכור בשחיתות
ביישוב בתים: גמ' יצאו ולא שלוחם. אם
המדיחין עצמן יצאו והדיחין דהרי הם מרובים
ודנין בסוף אלא הם הירחו ע"י שליח ביחידים
הם בסקילה וממנו פלט: אין אנשים פחות
מכ'. דע"י מדיח אחד אין נעשית עיר הנדחת
בקריב. משמע עמא כולל מן הספי' אם
היתה עיר ש פח בין חזון ספי' למחוז
ישראל אינה נעשית עיר הנדחת דגמירא
הכותב וזא שלא תעשה עיר הנדחת יושבי
העיר ולא יושבי עיר אחרת. והינו מדיח
מחוצה לה לאמר לכלב אנשים משמע
ש'ל לפנינו שכר אומרים נלכה ונעברה ואין
אמירה אלא מערים אלמא צריך עדים לכל
אחד ואחד שעידו עליהם הם שאמרו וזו
צריך התראה לכל א' מהם חולקין עיר
אחת. בתחלה בשחיתות ישראל את הארץ וזו
ראש ליתן לחלוקה עיר א' לב' שבטים כון
אם אירע עליהם עיר בתחום גמירא משמט
לחחום אחר שבת אחד נוטל חלק באותו קצת
הארץ ע"פ הגורל תחלקה הארץ אם נפחלי
עלה חחום גיטור עד עמו דאין אמרין
בב' בפרק ר' ומחליקין פרק קמ"ב. אין
חולקין. אלא כולה של אותו השטח שרוב
בתחומה: מאי לאו אע"ג דמדיחה מאותה
עיר. אלא מדיחא נעשית עיר הנדחת
ואי לא לא שאם אינו מאותו שבת שהודיה
אלא משבת אותו שידו אין ספקא אלא
בסקילה אלמא אפשר שיהי מן אותה העיר
ולא מאותו שבת ודד כון שחלק עיר אחת
לשני שבטים: לא. לעולם אימא לך דאין
חולקין ודאי משבחה לה מחצתה עיר לא
מאותו שבת כון נפלה למדיחה בירושה
מקצת העיר ע"י תורשת נחלה: ערים תשע
מאת שני השבטים אהלו. ממטה יהודה
וממטה שמעון נטלו ט' ערים ונתת ללויים:
מאי לא דשקל אהא? ו' ופלט: שהיתה עיר
א' של יהודה ושמעון ונטלו מהם אלמא
וחלקין עיר אחת לשני שבטים. ה"ל לא ד'
מחא וזו מהא: א"ה לפרוש פרוש. די נדחה
שבת דשקל מדיחה וזו נדחתו מדיחה
ד' ואמאי כתיב ערים תשע מאת שני השבטים
משמע דבשוח שקל:

קשא

והתרומות ירקבו, מעשר שני וכתבי הקדש, יגנו. 'כליל לה' אלהיך, אמר רבי שמעון, אמר הקדוש ברוך הוא, אם אתם עושין דין בעיר הנדחת, מעלה אני
עליכם כאלו אתם מעלים עולה כליל לפני. ויהיה חל עולם, לא תעשה גנות ופרדסים, דברי רבי יוסי הגלילי. דבי עקיבא אומר, 'לא תבנה עור', לכמות
שוקתה אינה נבנית, אבל נעשית היא גנות ופרדסים. ולא דבק בדרך מאומה מן החרם, שכל זמן שהרשעים עולם, חרין אף בעולם. אבדו רשעים מן
העולם, נסתלק חרין אף מן העולם: נגמרא תנו רבנן, יצאו, הן ולא שלוחין. אנשים, אין אנשים' פחות משנים. דבר אחר, אנשים, ולא נשים. אנשים,
ולא נקטנים. בני בלעיל, גנים שפרקו עול שמים מצאריהם. מפרק, ולא מן הספר. יושבי ערים, ולא יושבי עיר אחרת. לאמר, שצריבין ערים והתראה
לכל אחד ואחד. אימכר, רבי יוחנן אמר, חולקין עיר אחת לשני שבטים. ורש' לקיש אמר, אין חולקין עיר אחת לשני שבטים. ואיכיה רבי יוחנן לרש'
לקיש, עד שיהיו מדיחה מאותה העיר ובאותו שבט. מאי לאו, אף על גב דמדיחה מאותה העיר, אי איתא מאותו שבט, שבת, אין, או לא, אם שמע מיה,
חולקין עיר אחת לשני שבטים. אלא, דנפלה ליה בירושה. אי ימנ, דרוביה ניהליה במתנה. איכיה, ערים תשע מאת שני השבטים האלו, מאי לאו,
ארבע ופלטא מהא, וארבע ופלטא מהא, ושבע מיה, חולקין עיר אחת לשני שבטים. ארבעה מהא, וקמא מהא. אי הכי, לפרוש פרוש?
קשא

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קיב עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רשי"י

1 לשון הפסוק לשון לתרץ למיד חולקין אבל לא מיתבסין גידי. ברלי"ה
2 נמשכן וכן גרס רבי בבבליה תש"ס מגיד גידי ונ"ל שהוא לשון גירדא דמפרשין
3 יחד על שם שהוא יחד משוך ומפורש הוא מן הכל ואין לאחרים סביביו ולשון
4 ארמי הוא ואין דומה לו בפסוק (דומה לו) אבל גורדו ומעמידו על גלדו (ר"ה ד'
5 כו) הוא לשון גורדו ודומה לו בפסוק (איוב)
6 (ב) וקח לו חרס לתגברד בן ברלי"ה ופי' לשון
7 חטיטה שמחטט וגורד בסבין או בכל דבר
8 וגורר בר"ש שער בעיר הוא כמו שבער ד'
9 (בב) גורר אדם משה כסא ושולחן (ו' כ"ב ד'
10 פו) וזה מגור ורצא מגור ורצא: כתר
11 נפשיהו גידי. ומעשהו מעשה ואדוקים
12 ביותר הואיל ומעצמם הם נדחין ורין הוא
13 בבית הגדול: אבל אין הגך והחרוץ וזה
14 נשים וקטנים גידי. שאין אדוקים כ"כ חז"י
15 עבדיהן. והאן נעשין ורצא ככל נדחים הואיל
16 דצריכין עדים והתראה לכל אחד ואחד: וזה
17 וחובשין. כשרואין ב' ג' מזה עובדיה ע"ז
18 לא יסקלו אותו ומניחין כל האחרים מלסקול
19 אלא דנין אותם לסקילה וחובשין אותם
20 בבית הגדול מן עשין עד שראוהו אם
21 מצטרפין לרובא וחוזרין ודנין אותם דין אחר
22 לדינה. ומבאיר דאן ממונה: ופעם את
23 צריכה שלאחר שנגמר דינם אתה משהה
24 אותם ומענה את דינם: דנין וסוקלין. ד'
25 חציו דמחוקקין להו בידידיה דנין וסוקלין
26 ומחציו ואילך תגבור הדבר למפרע
27 שרודתו ואילך בסוף וממונה אבל
28 ומחציו ואילך אי אתה רשאי למשכן
29 למיתה תמורה וי"ל אמר מרבין להם בני
30 צינן. לאו משום דאין דנין ב' ביום אחד דיהא
31 אומר בפרק גמרי חזין (לעיל מו) דבמיתה
32 אתה דנין אלא משום דנפשי עדים לכל
33 וזה ואחד ואין פאני לחקור כל אחד ואחד
34 ביום אחד מרבין להם בני דיעים כ'
35 שתתקבל עדותן כש' אי גמורו דין כולם
36 ביום אחד: לשעריך. לביד שבעריך דייטני
37 סנהדרין קטנה: ואי אתה מוציא. דנין
38 סנהדרין גדולה: ואי מרבין להם בני צינן
39 ומעניין ביניהם. אם הו מרובים ואם החדו
40 רוב מעלים את כול לביד הגדול: כמה היא
41 בעיר. כמה בהתפזרות: ויאה כנאש העיר.
42 לזון בבוריה העיר: לפיכך כנני חז"י
43 שיהא נקרא כנני העיר אין נקרא בפחות
44 כמה חדש אל לחקרות מושביה העיר כיון
45 שיהא לה יום נקרא כנאש העיר וקרינן כיון
46 אי תושבי העיר הווא: והתניא. בנחוצא:
47 המורד הנאה. שאומר הרי עלי קנסם אם
48 אתנה חחרם אותה פרס לנכסי צדיקים

36 לימא דעיר אחרת, ואיתנהו בגויה, פשיטא דמותרין, לאו שללה הוא. ואלא, ידירו ואיתנהו בעיר אחרת, אי דנבקצין לתוכה,
37 אמאי מותרין? ואי אין נבקצין לתוכה, הא אמרה חדא זימנא? לא, לעולם דעיר אחרת דמפקדי בתוכה, והכא במאי עסקינן,
38 בגו דקביל עליה אחריות. מהו דתימא, פיון דקביל עליה אחריות, פרידיה דמי קא משמע לן. אמר רב חסדא, בתקוה, חציה
39 של עיר הנדחת והציה של עיר אחרת, אסורה. עיפה, חציה של עיר הנדחת והציה של עיר אחרת, מותרת. במאי עסקינן, בתקוה,
40 במאן דלא פליגא דמיא. עיפה, במאן דפליגא דמיא. בעי רב חסדא. בהמת עיר הנדחת, מהו דתייתנהו בה שחיטה למתרה מידי
41 בגילה. לפי חרב' אמר רבמא, לא שגא שחטה משמח, לא שגא קמלא מקטל. או דלמא, פיון דשחטה, מהניא לה שחיטה,
42 מאי, תיקו. בעי רב יוסף, שיער נשים צדקניות, מהו. אמר רבא, הא דרשעיות אסור? 'תקבלי ושרפתי' כתיב, מי שאינו מחוסר
43 אלא קבוצה ושרפה. וצא זה, שמחוסר תלישה וקבוצה ושרפה. אלא אמר רבא, בפאה נכרית. הכי דמי, אי דמחוסר בגופה,
44 בגופה דמיא. לא צריכא דחלי' בסביבא, נכנסים צדיקים שבחוקה דמי ואבד, או דלמא פיון דעיולא ונפקא פלגושה דמי, תיקו:
45 'את כל שללה תקבין', לרבות נכסי רשעים שבחוקה לה. תנו רבנן, אין לה רחוב, אינה נעשית עיר הנדחת, דברי רבי שמעון. רבי עקיבא
46 אומר, אין לה רחוב, עושין לה רחוב. במאי קמיפלגי, מר סבר, 'רחוב', מעיקרא משמע. ומר סבר, 'רחוב', השתא נמי משמע:
והדרגות

חזו בזה קדשי מזהב כגון עולות ואשמות של רשעים בתוכו נזר ולא קרין בזה
את כל בהמתה לפי דבר דא לא בהמתה היא אלא בהמת שמים אלא מאיסתא
הוא להקריב קרבנות של רשעים הללו שהורדו הלכך ימותו כנסין אותו לכיפה
ואבדיל אותו שערין עד שרסיין נבקעת דאפילו דמיהם אסור בדלקמן: שנאמר

בזביל לא אלהיך לז: ר"ש אומר וכו' לקמן
מפרש טעמא: וזבד רשעים תועבה. ואפילו
דמיון אסורין ור"ש הוא דאמר. בחובב
(ב"מ נו) קדשים שחייב באחריות ממון
בעלים וכו' רש דבם אונאה הלכך לענן
עיר הנדחת נמי ממון בעלים הוא ודיינינהו
לפי דבר כשאר בהמות שבתוכה והלכך
אסורין דמיון בהנאה הואי דקאמר ימותו
ולא אמר שיהיומו אותה עמדה משום כבוד
שמים: ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר.
בפי' דביק (ר"י) עמלה מעל ב' לרבות
קדשים כלם שהם ממונו והואל ממונו הם
אסורים בהנאה דאפילו דמיון בהמתם
מיקור אבל קדשי קדשים אמאי ירעו דא
דאם הם עצמם אינם קרבים דחוב רשעים
תועבה אלא ירעו עד שסתמבו וממדי
ויפלו דמיהם לנדרב: אי הכי מרתני סיפא
וכו'. דקא מפליג בין קדשי מזהב לקדשי ברק
הבית לילפול ולייתני בידת. קדשי מזהב
עצמן בין קדשים קלים לקדשי קדשים
לדיהית אולא. דאמרינן (תמורה ד' טז)
המש טעמא מותרות לא פסוקא ליה. למיתני
קדשי קדשים מותרות ירעו דבין דמיוני
להם אותם רשעים איכא טעמא
שהרשינו בהיהם אולי למיתה דכל טעמא
שמותו בעליהם מותרת במסכת הורית (ד' ט)
מפרש טעמא אבל שאר קדשי קדשים כגון
אשמות שמותו בעליהם ירעו: דמיהם
בעניניהו. דקן עצמן דאי אינן קרבים משום
זבד רשעים תועבה: אבל דאמי. דאיכא
לממר ירעו ויפלו דמיהם לנדרב: בין
דאישתני. ליכא דבא זבד רשעים תועבה
ולא בהמת כבוד ומעשר. שאם היו ב
כבורות או קרבים בהמה שהיו של ישראל
החלו דמו קרב אין מחרימין אותו עמה
ואם מיקרב בהמות: שלל שמים הוא
דמשללה נפקא: אלא בבקעי. מוסיף. שאן
בהם חלק לגבה אלא נאכלין לבעלים
שללה ניהו אמאי אין מחרימין אותו עמה
לעולם בבקעי. מוסיף. ואפי' אין נשרפין
עמה דרדשינן לקרב דהו' בהמתה של
שנאכל לבעלים בתורת בהמתם יצאו אלו
שיש להם שם לזוי שאן נאכלים בתורת
בהמת שאר אומרין בהמה עיר הנדחת
אלא בהמת כבוד ומעשר של עיר הנדחת
ופילגא. דא רבינא אדשמואל דאמר
שמואל עלה דהא מילתא דרש"י כי הוה
קשי' ק' במאי עסקין דהו' מתוך הכי הובל
קרב וחבל נפרדה מאי קאמר ח"ק. כל שהוא
קרב לגבה כשהוא עומד וכשהוא בעל מום
צריך פרייה שוה שאר קדשים קלים חוץ
מעשר בהמה וכבוד ונהו משללה נפקא

והתקדשות שבה ופרו כו': תנו רבנן, היו בה (קדשי)
קדשים, קדשי מזהב ומות, קדשי בך הבית ופרו,
והתרומות יקבנו, ומעשר שני וכתבי הקדש וגונו. רבי
שמעון אומר, בהמתה ולא בהמת כבוד ומעשר.
שללה פרט לכסף הקדש וכסף מעשר. אמר מר, היו
בה (קדשי) קדשים, קדשי מזהב ומות. ואמאי ימותו?
ירעו עד שסתמבו, וימקרו ויפלו דמיהן לנדרב. רבי
יוחנן אומר, זבד רשעים תועבה. ריש לקיש אומר, ממון
בעלים הוא, ותבא, בקדשים שחייב באחריות, ורבי
שמעון היא, דאמר ממון בעלים הוא. תא, מרספא רבי
שמעון היא, ורישא לאו רבי שמעון. אלא בקדשים קלים,
ואליבא דרבי יוסי הגלילי, דאמר, קדשים קלים ממון
בעלים. אבל קדשי קדשים מאי, ופרו? אדחני סיפא,
קדשי בך הבית ופרו, לילפול ולייתני בידת. כמה
דברים אמורים, בקדשים קלים, אבל קדשי קדשים
ופרו. בין דאפיא טעמא שמתו בעליה דלמיתא אולא,
לא פסוקא ליה. בשלמא רבי יוחנן לא אמר בריש לקיש,
דכתבי זבד רשעים תועבה. אלא ריש לקיש, מאי
טעמא לא אמר פרבי יוחנן. אמר קר, כי אמרינן זבד
רשעים תועבה, הני מילי, היכא דאתגו בעניניהו.
אבל הכא, בין דאישתני, אישתני: רבי שמעון אומר,
בהמתה ולא בהמת כבוד ומעשר: במאי עסקין?
אליבא בהמתיה, שלל שמים הוא. אלא בבקעי
מומין, שללה ניהו. אמר רבינא, לעולם בבקעי מומין,
זמו ששנאכל בתורת בהמתה, יצאו אלו שאין נאכלין
בתורת בהמתה, אלא בתורת כבוד ומעשר, דשלל
שמים ניהו. ופליגא דשמואל, דאמר שמואל, הכל קרב
וחבל נפרדה. מאי קאמר? הכי קאמר, כל שקרב ששהוא
תם, ונפרד כשהוא בעל מום, משללה אימעיט. וכל
שקרב כשהוא תם, ואינו נפרד כשהוא בעל מום, כגון
כבוד ומעשר, מבהמה נפקא: תרומות יקבנו: אמר
רבי חסדא, לא שנו אלא תרומה ביד ישראל. אבל
תרומה ביד כהן, בין דממנותיה הוא, שחרף. מתיב
רב יוסף, מעשר שני וכתבי הקדש וגונו. ותני מעשר
שני ביד ישראל, פתריה ביד כהן דמי, וקתני וגונו.
אלא, אי אתמר הכי אתמר, אמר רב חסדא, לא שנו
אלא תרומה ביד כהן. אבל תרומה ביד ישראל, תתן
לכהן שבעיר אחרת. תנן תתן, עיפה של מעשר שני,
מפתור מן החלה, דברי רבי מאיר. ותקמים מחיבין
אמר רב חסדא, מחלוקת במעשר שני בירושלים, דרבי
מאיר סבר, מעשר שני ממון גבוה הוא. ורבנן סברי,

דאין מחרימין אותם עמה דהואיל גרביי פרייה בממון שלל שמים קרין ביה ופליג
עליה דר' דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא: וכל שקרב כשהוא תם ואינו
נפרד כשהוא בעל מום. אלא נאכל לבעלים כגון כבוד ומעשר ההוא לאו שלל
שמים מקרו ואפילו בתמון ולא מצו למפרך את בתמון שלל שמים הוא שהרי
נאכל בממונו והלכך אצטריך בהמתה
למעטת כבוד ומעשר תמימין דמשללה
ליכא למעטתיה דהיינו פליגא דאידו מוק
כל לא אפילו בתמימין דקסבר כבוד ומעשר
בעלי מומין בהמתה קרינא ביה ובסוגי
תרומה ביד ישראל. שערין לא תנהג לכהן
דאפילו אותו ישראל שער הוא תרומה
שבדיו אינה נשרפת עם שאר שללה דהוא
לא דרייה הוא דשמואל דהוה תנהג לכהן עדיק
שבחוצה לה הלכך אינה נשרפת דהיינו
בפקוק דעיר אחרת ותאמרו ביה דאמר
לעל דמותרין גונו דאבאבילא לא שרינא לה
דשמואל דהוה תנהג לכהן שער שבתוכה הלכך
יקרב אבל תרומה ביד כהן דממנותיה הוא
שחרף וקתני וגונו. אע"ג דממנותיה הוא לא
אמר תרומה אלא תרומה ביד כהן.
דממנותיה הוא ולא מזלזלינן ביה כולי האי
הואיל וקדש הוא: לכהן שבעיר אחרת
כלומר לכהן שלי חודח עמקו: אבל
בגבולין, שאן לא הותר אבילה אלא בפרייה
ד'ה סותרה מן החלה דממון גבוה הוא לא
אבל בגבולין דאן לא הותר אבילה בשעת
חובב חלה דהיינו בשעת גלגול השעת לא
קרינא ביה רשעים ערסותיהם (במדבר טו)
ואפילו דפאה לאחר מיכן פטור מן החלה.
דברים נאמרו בירושלים. בפ' מרובה (ביק
כב) תשיב לה: אלא בעיר אחרת ואבין
לנוה. שהיה אותו מעשר שני של אחד מבני
עיר הנדחת ונעלו אותו לירושלים קודם
שהתורה ואח"כ הורדו אם כן אמאי וגונו
לשטריו נמי באבילה דהא קלטינהו מחייתיה
דהיינו חומה: אלא לאו בגבולין, ולא מנו
ליה וקתני וגונו ואינו יוצא לישרף בתמידה
ואם איכא. בגבולין ליה דמיהם כהן הוא
לשטריו נמי באבילה אלא לאו ממון הדיק
הוא נהי דבשריפה לא משום חילתא:
לעולם דעיר הנדחת ואפקה לזות
דקאמרת לשטריו נמי באבילה דהא קלסוהו
מחיותיה: הכא במאי עסקין בשנאמא. דלאו
בר אבולי בטומאה הוא דכתבי (דברים כ)
לא דרדשינן ממונו בטומא ולקב פרך מאי
אירא עיר הנדחת אפילו בחוצה לה: ואפילו
בירושלים. לאחר שנכנסו ואע"ג דדרשן
(שם ד') כי ירחק מן המקום וצרת הבקע
ביד ברוחן מלוק מותו פודה וצר ולא
קבור מקום: ואין שאת אלא אבילה ודיק
לאו כהן מן המקום או כי לא תוכל
לאכול: שנטמא וצרת הבקע ביד: בלוקין
שכבר הוציאה בחוצה לבסק מעשר
תתגורו בין ושבר ושבר שנטמא אותו לקח
דההוא לית ליה פרייה וכו' קאמר רבי
במעש' נופיה שהיה פירות מעש'
לירושלים ונטמא.

ולפירקה

וגונו. במאי עסקין? אליבא דירושלים, מי הוה עיר הנדחת, והתנאי, עשרה דברים נאמרו בירושלים, וזו אחת מהן, אע"פ
ועשרת עיר הנדחת. ואלא בעיר אחרת, ואפקוהו לזוה, הא קלמיהו מחיותיה. אלא לאו, בגבולין וקתני וגונו. לא, לעולם דרבי
אמר, ואפקוהו לזוה. ותבא במאי עסקין, שנטמא. ולפירקה, דאמר רבי אלעזר, מניין למעשר שני שנטמא שפדורין אותו אפילו
בירושלים, תלמוד לומר לא תוכל שאנו', ואין שאנו' אלא אבילה, שנטמא וישא משאת מאת פניו'. תבא במאי עסקין, בלקיחה.

ולפירקה

סנהדרין. חלק – פרק אחד עשר דף קיג עמוד א – מותן מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזון)" ר"י רש"י

מוותין. דחקבין ושרפת אמרה רחמנא מי שאנינו מחוסר אלא קביצה ושריפה וזה
שחוסר תלישה וקביצה ושריפה: וכל אשר בה. אפילו אלנות מחוברין אשר בה
נאסרין. ד"ג וישבע יחושע לאמר אירור אירור וגו'. וקרא קוריש ואול בבכורו ויסדנה
ובצעירו יציב דלתיה וכשיעמיד ימות בנא דהקט: על שם עיר אחרת.

לית בינה ירחיו וסב שמע על שם עיר אחרת
ולא עיר אחרת על שם ירחיו שאפי' בנה עיר
אחרת וקראה ירחיו אסור לבנונה שאפי' שם
ירחיו ימחה לעולם וכתבי בימיו בנה חזאל
בית האלי את ירחיו בימיו של אחאב ועל
שעבר על האלה קרי ליה בית האלי: את
ירחיו. ולא ירחיו עצמו בנה אלא עיר אחרת
על שם ירחיו שקראה לה ירחיו ולא אתפרש
הא ממלך באבירם בבבירי וסידה. וסידה אלא אתפרש
בשמת אבירם הרשע לא היה לו לחזאל
ללמוד שלא לבנות את ירחיו: אבירם ושעב
מאי עבדו. דקרי להו רשעים. א"ר יודע
ששנוב צעידו. מילתא באנפי נפשיה דוא
ולמדשא משמע שנאמר באבירם בבביר
איני יודע ששנוב צעידו אלא מה ת"ל שנוב
צעירו שזהו קונו דחקבין ושריפה וזה שנוב
שזהו צעיר מכלם: אחאב שושבינו. אחאב
שם חזאל היה אחאב: כי ספירא. ו"א כיטמא
בית האבל שמשמעם אתו בדברים לנחמו
ובכמה דוכתין בתיב בראשית רבה טמא
בלא עיין לשון אבל: על כל חלם וחלם
שורה וערגנה ומקום גבהה הוא: ולא שנוב
מיסרם מיל וספירא. שזהו הלכתי חזק
וגדל מרוב הגשמים הבאין לעולם שאין
מנחין לילך להשתחוות לעבדו וזה מתוך
דרכים מולוככות וספירא: מיד ואמר אליהו
ח' את ידע השנים וזאת פסו ר"ה האי קרא
סמוך לקרא דחזאל בית האלי: אקלידא
דמסר. מפתח של מטר: כיון דחזא. הקביה
דאיכא צעיר בעלמא א"ל הקביה אליהו
לך צרפתה לגלגל דהבר שיחורו לו מפתח של
מטר בקרא מפרש ואולי: שלש מפתחות לא
נמסרו ביד שליח. על אדנר של הקביה ש
מפתחות ומסרם ליד שליחם הממונים א"ל
מפתחות יו לו בידו שלא מנה שליח עליהם
מבראשית אלא בידו עד ולא רצה למסור
שליח עליהם וקאמר הקביה אליהו אחאב א
מפתחות עבכתי ביד מבראשית ולא מנתי
שליח עליהם אלא אותך שעשיתי ממנוה
אחת מהם ותעת וזאת מפתח שני יאמרו
בנים ביד תלמיד ואתה ביד הרב. דרישק
לגליה. שסחם שער שלו ואבדיה למפתחה
כך כשר אליהו נעל לשער מטר ולספון אבד
המפתח על גשמים שלא פתח העשר של
מטר על ידו: דכתב לך חזאל אל אחאב
ואתנה פסר. לא תביח ותן מטר: אבא אליהו.
תביחי וגדולי:

היה
אליהו. אין אמר ליה, השתא לוחטא דמשא לא קא מפיקא. דכתבי 'סרתם ועברתם' וגו' 'והרה אף ה' בכם ויצור את השמים' וגו'.
והוא בגרא, ואוקים ליה עבודת סוכבים על כל חלם ותלם. ולא שביק ליה מיסר. דמיל מיסר ליה. לוחטא דיהושע תלמידיה,
מפיקא. מיד, 'ואמרו אליהו התשבי מתשבי נלמד חי ה' אליהו ישראל אם יהיה טל ומטר' וגו'. בעי רחמי. והבו לה אקלידא דמסר,
קם ואול. 'ויהי דבר ה' אליו לאמר, לך מזה, ופנית לך קדמה ונסתרת בגלגל פתח'. 'העדרים מביאים לו לחם ובשר בבקר' וגו':
מחזיקא? אמר רב יהודה, אמר רב, מפי טבחי דאחאב. 'ויהי מקץ ימים ויבש הנחל, כי לא היה גשם בארץ', כיון דחזא דאיכא צערא
דעלמא, תניב 'ויהי דבר ה' אליו לאמר, קום לך דפפתה'. וכתבי 'ויהי אחר הדברים האלה, חלף בן האשה בעלת תבית'. בעא רחמי,
למיתו ליה אקלידא דתרתית תבית. אמר ליה, שלש מפתחות לא נמסרו לשליח. של חיה. ושל שמים. ושל תחתית המיתים. יאמרו,
שמים ביד תלמיד. ואחאב ביד הרב. אייתי הא, ושקיל האי, דכתבי 'לך רצאה אף אחאב [אתנה] מטר'. דרש התוהו גליליא קמיה
דרב חזאל, משל אליהו: למה תדבר דומה, לגברא דטרוקיה לגליה, ואבדיה למפתחותיה. דרש רבי יוסף בצפורי, אלא אליהו

ולפיכך לבלויה ומשני כ"י דאמר לא אלים למתפס פרוינו בהחיה מנה טפא במס'
מערש שני פ"ג מ"י דמיוני מעשר שני דקאמר יגז בקבורה: אלא לעולם. במעשר
שני דעיר החדת טהור ואסקוה לגזו דקאמר לשיתרי באבילה דהא קלטוהו
מחצות אחר שנסבס לתומת ירושלים: דאמר רבא בכשיחת חולין פ' בהמה המקשה

דף סח: מחציתו לאבול דאורייתא. א'
דחוריה מצוה לאבול לפנים מן החומה: אבל
מחציתו לקלום. שיהו מחציתו קולטות בין
לענין פרייה בין לכל ענין מדרבנן דהוי כיוור
רבנן דהיתני קולטת מחציתו למעשר. דרש
אינו יכול לפרוהו ולענין עיר החדת נמי שלא
יהא בשריפה היכא דאיתנהו מחצית: דכתיב
ואבדתם. את שמם מן המקום ההוא וגו'
וסמך ליה לא תעשין כן להל' אלהים במחנהו
דחזאל וכתבי בה אכזרתא אי אפשר לשריפה
משום קרא ולא תעשין כן ואנן בעינן שלש
ולכתב דהאי קולטת שמים דהו: כלל בעשה
ופרט בלא תעשה. כגון ודחתה חל עולם כלל
דאפילו גנות ופרדסים לא תעשה אלא תהיה
לחל עולם שהוא עשה אל תבנה עד בנין בתים
והוא לא תעשה אין אותו בכלל בתים
לומר אין בכלל אלא מה שבפרט בלא תעשה
פירוש הוא כלומר ודחתה חל עולם כלל
קאמר גנות ופרדסים שוי אלא תבנה
מילי קאמר קרא דלא אמרנן פירוש קמפרש
אלא מילי מילי קאמר ודחתה חל עולם לבנות
ופרדסים אל תבנה עד כל בנינן שבעולם
דאפילו לגנות ופרדסים אל תבנה עד ודרשנן
ליה לדרב שזהו בכלל ויצא מן הכלל ללמד
לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל
כולו יצא ולומר בנן בכלל היה ולמה יצא
לחקש לך מה מנן בידה. שהוא שוב בני
אדם אף כל בנין כגון גנות ופרדסים (לישא
אחרתא) ור' יוסי גלגילי סבר אין דנין כ"י
אבין דרשה חל ודחתה חל עולם מכל מילי
שלא יעשה בה שום דבר ולא תבנה עד
משמע בנין בתים אשמועין לא לבנין בתים
וגנות ופרדסים אסור עשה הוא דאיכא. כ'
שנתה: י"ע מבר רגין. ולא רבא אבין: דכ"ע
אית להו דר' אבין. ואפילו ר"ע ור' דקאמר
דעיר החדת נעשית גנות ופרדסים לא משום
דבעלמא ליה דר' אבין דודאי מלחא א'
מפרשי דחתה חל עולם במאי בבנין בתים
דלא תבנה עד לא משמע ליה בכל בנינן
דקסבר עד לכמה שדחתה משמע כלומר א'
תחתיו ולא תבנה עד משמע כגון שדחתה
מתחלה לא תבנה עד אבל עשה גנות
ופרדסים: וספ דבר עד למיני משמע. כגון
דאמר לעולם עד ועד לשון ועד חל וזהו
תבנה לעולם לשום דבר לא לבנין בתים ולא
לגנות ופרדסים לא תבנה עד: מחוברין

מילת יהושע, הכי לט. לא ירחיו על שם עיר אחרת, ולא עיר אחרת על שם ירחיו. אמר ליה
אליהו. אין אמר ליה, השתא לוחטא דמשא לא קא מפיקא. דכתבי 'סרתם ועברתם' וגו' 'והרה אף ה' בכם ויצור את השמים' וגו'.
והוא בגרא, ואוקים ליה עבודת סוכבים על כל חלם ותלם. ולא שביק ליה מיסר. דמיל מיסר ליה. לוחטא דיהושע תלמידיה,
מפיקא. מיד, 'ואמרו אליהו התשבי מתשבי נלמד חי ה' אליהו ישראל אם יהיה טל ומטר' וגו'. בעי רחמי. והבו לה אקלידא דמסר,
קם ואול. 'ויהי דבר ה' אליו לאמר, לך מזה, ופנית לך קדמה ונסתרת בגלגל פתח'. 'העדרים מביאים לו לחם ובשר בבקר' וגו':
מחזיקא? אמר רב יהודה, אמר רב, מפי טבחי דאחאב. 'ויהי מקץ ימים ויבש הנחל, כי לא היה גשם בארץ', כיון דחזא דאיכא צערא
דעלמא, תניב 'ויהי דבר ה' אליו לאמר, קום לך דפפתה'. וכתבי 'ויהי אחר הדברים האלה, חלף בן האשה בעלת תבית'. בעא רחמי,
למיתו ליה אקלידא דתרתית תבית. אמר ליה, שלש מפתחות לא נמסרו לשליח. של חיה. ושל שמים. ושל תחתית המיתים. יאמרו,
שמים ביד תלמיד. ואחאב ביד הרב. אייתי הא, ושקיל האי, דכתבי 'לך רצאה אף אחאב [אתנה] מטר'. דרש התוהו גליליא קמיה
דרב חזאל, משל אליהו: למה תדבר דומה, לגברא דטרוקיה לגליה, ואבדיה למפתחותיה. דרש רבי יוסף בצפורי, אלא אליהו

- 1 דוּת קפֿרן. שבעס על אחאב ואמר חי' ה' אם יחיה השנים האלה טל ומטור: איכס' 1
 2 מיניה. שדויה רגיל למותי לבי מדרשו כל יומא ולא אתא בתלתא יומי: א"ל. ר' 2
 3 יוסי: הא דקמא דקא קפיד מר. הרי על דבר זה שאמרת ע"ך קפיד שלא באת 3
 4 אלי' ג' ימים מקפדנות שקצפת עלי: מפני הרעה. קודם שתבא הרעה הצדיק נאסף 4
 5 מכלל דבין שמת הרעה באה: אבל צדיק בא לעולם פסקה הרעה שנאמר זה 5
 6 ינחמנו: 6
- 7 הדרן עלך כל ישראל וסליקא לה מסבת סנהדרין 7
 8 אָמר רב יוסף, גָּבִי. תְּנוּ רַגְנֵךְ, רִשְׁעָא בְּאֵלְעוֹלָם, הָרוֹן 8
 9 בְּאֵלְעוֹלָם, שְׁנֵאמֵר 'בְּבֹא רִשְׁעָא בְּאֵלְעוֹלָם, שְׁנֵאמֵר 'הַצְדִּיק אָבֵד וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב, וְאִנְשֵׁי 9
 10 חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאִין מְכִין, כִּי מִפְּנֵי חֲרָעָה נֶאֱסָף הַצְדִּיק'. צְדִיק בְּאֵלְעוֹלָם, טוֹבָה בְּאֵה לְעוֹלָם, שְׁנֵאמֵר 'זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂינוּ 10
 11 וּמַעֲבָדוֹן יְדִינוּ: 11

הדרן עלך כל ישראל יש להם חלק וסליקא לה מסבת סנהדרין

מבות. כיצד העדים – פרק ראשון דף ב עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכא רש"י תוספות

משנה כיצד העדים נעשין וזממין בו' – בבמרא מפרש מאי קאמר. את איש פלוני – בן, שהוא בן גרשה – בפנינו נגורשה אמו קודם שנולד, והרי הוא חלל ופסול. אין אימרים – אם הוזמן הן כותבים: יעשה זה בן גרשה וחלוצה, לקיים בו "באשר זמם", אלא סופה את הארבעים. ובמרא מפרש טעמא. שהייב גלות – שהרג את הנפש בשוגג.

גמרא הכי גרשין: האי כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה. ועוד דקדמי לזמן (הא,א) אבל אמרו להם בו. כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה – דהא לא מקימה ביה "באשר זמם", ועוד – מאי קא בעי תנא כיצד נעשין וזממין: הא קתני לא לקמן כיצד דין וזממין. דקדמי במתניתין: אבל אמרו להם המומינים "היאך אתם מעידים עדות זה והלא הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני". כן, קא – מסנהדרין סליק, דתנן בשליח "אלו הן התובעין", דהא סימנא דסנהדרין, דש וזממין נעשיתו במקצת מידן הומה, דבדקת: כל הוומינים מקדימין לאותה מיתה. כלומר, איך להם לצפות מיתה אחת, אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר בה דעו של נרוך. חוץ מוומיני בת כון – נשואה, שאף על פי שנגמר דעה לשפיה על פיהם – הם בתנא, כדלפינן תהם (ג,א) דהא בשריהם ואין בעלה בשריהם, אלא בתנא כבאר אשת איש. והוומינים משכימין לאותה מיתה שחייבת את הבעל "באשר זמם" לעשות לאחור – ולא לאחורו (שם). וקאמר דהא: עד ש וזממין אחרים שאין מקדימין ביה דין הומה כלל אלא מלקות, ובעלה מפרש כיצד אותן העדים שאין מקדימין ביה דין הומה נעשין וזממין – "מעידים אבר בו, ולא לזרע – ואם תעשוהו חלל והוא כון – פסלה את זרעו לעולם. בעינן באשר זמם – דהוא זמם לפסול את הדור ואת זרעו. מהחלל אינו מתחלל – כון בעצמו את הגרשה, שנחלל את זרעו, אין הוא תעשה מתחלל כון הדבחה. הבה ואלא ואלא חלל – עד זממין, שרצה לחלל ולא חללה, ולא חלל אבר, אם אן – אם באת לדרוש כל הוומה זה בעדים וזממין, בטלה תורת הוומה. ומה

לעשות "ולקיא. בר פדא אומר: קל וחומר, ומה המחלל אינו מתחלל, הבה לחלל ולא חילל – אינו דין שלא יתחלל? מתקין לה רבינא: אם בן, בפלג תורת עדים וזממין:

העדים נעשים וזממין? "מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרשה או בן חלוצה" – אין אומרים יעשה זה בן גרשה או בן חלוצה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. "מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות" – אין אומרים יגלה זה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. גמרא הא "פיצד אין העדים נעשים וזממין" מיבעי ליה? ועוד, מדקדמי לקמן: אכל אפרו להם "היהא אתם מעידין, שהרי באותו היום אתם הייתם עמנו במקום פלוני" – הרי אלו וזממין, מכלל דאלו אין וזממין? – תנא תהם קאי: כל הוומינים מקדימין לאותה מיתה, חוץ מוומיני בת כון ובעלה שאין מקדימין לאותה מיתה, אלא למיתה אחרת. ויש עדים וזממין אחרים, שאין עושין בתן דין הומה כל עיקר, אלא מלקות ארבעים. פיצד? "מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרשה או בן חלוצה" – אין אומרים יעשה זה בן גרשה או בן חלוצה תחתיו, אלא לוקה את הארבעים. מהני מילי? אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי שמעון בן לקיש: דאמר קרא "ועשיתם לו באשר זמם", "לו" – ולא לזרעו. – וליכנסו לדידהו ולא לפסלו לזרעיהו! – בעינן "באשר זמם" ומה המחלל אינו מתחלל, הבה לחלל ולא חילל – אינו דין שלא יתחלל? מתקין לה רבינא: אם בן, בפלג תורת עדים וזממין: ומה

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרשה או בן חלוצה אין אומרים בו' – תימה: כיון דאין דמוני אנן נעשין בן גרשה וחלוצה, אם אן בו בשלא זימון איך יעשה כל פיהם בן גרשה, דהכי הוא דהמא? ואמאי? לא הויא לה עדות שאי אתה יכול לחימה, ואין זה עדות? ויש לומר: כיון דלוקה דין "באשר זמם", דהי שפיר "אתה יכול לחימה". וקשה: דאם בן, עדי קאמר פרק דיו בדרקין (סנהדרין מ"א.) כי, נמי נערה המאורסה אדתי לא מיקטלא, דכיון דאיתיה לא מיקטלי משום שיכולין לומר "לסירה על בעלה באר" הויא לה עדות שאי אתה יכול לחימה? ומאי קאמר? והא מכל מקום לוקין דיו וזמר: דדחתו ביון שבאין לחימה מיתה זממו דזרעו את הנפש – לא מוקיין "באשר זמם" במלקות, דהא בחריא כתיב "נפש הנפש" גבי הומה דעדות נפשוהי, ולא חשיב יכול לחימה במלקות. אבל הבה שלא כון אלא לשויה בן גרשה וכן חלוצה, דליכא בן אם לא בעלמא, כיון שלקו – חשיב שפיר עדות שאתה יכול לחימה. ועוד יש לומר: דגבי עדות בן גרשה וחלוצה לא חיישנן כלל ביאתה יכול לחימה, דמדיכא נפקא לן רובעין עדות שאתה יכול לחימה – מ"באשר זמם", דהא מוכח בממרא רבאשר זמם' לא נכתב לגבי עדות דבן גרשה, קאי לא כלל עליה בשום דף שנבעלם. אלא תהם גבי נערה המאורסה – דאי "באשר זמם" קאי נמי עליו, דאם דחתו בה – מיקטלי איהו בשותמו, ואילו איזו – בלא דהומו (דהם מייירי בלא דחתה, וכוין רבאשר זמם' קאי עליהם), לכך בעינן "אתה יכול לחימה". ויש לזקוק, אמאי לא נקט "מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר" בו, דהא הוה שייך בן בישראל בין בבניהם, ובן גרשה לא פסיל אלא בבניהם? ויש לישב: דנקטיה משום דקאי אמומיני בן כון דראיתא שונא, ולכך נקט מיידי דשייך בכחות.

מעידין אנו באיש פלוני שחייב גלות – ואם תאמר: דהא דין יכולים לחיים גלות בעדותו? והא יכול לומר "מדי יתיירן" דבארמי גבי "אכלה חלב" בפרק קמא דבבא מעיצא (ג,ב) ויש לומר: דמייירי בשראו בו רגלים דלדבר שנשטמ הברל מכת, ואיכא למימר דלא בתנאי, אבל קשה מרד דתנן פרק "אלו הן הגולין" (מכות ט,א) דשנא אינו גולה, לאו כי האי מנא דמיתא דאדבא גולה? ואמאי אינו גולה, כיון דראו דהי רגליה דלדב? ויש לומר: דשנא שונא, ויש לנו

לומר טפי דבשנאה הבה. ועוד יש לומר: דמייירי שפיר דליכא רגלים לדבר, והשנא נידא משנא, ומכל מקום אדבא גולה – כון דשחית בשאמרו לו תעדים. בדאי אן וזה אמר "לא הרחיקי, יכול לתיר לומר: לא הרחיקו שונג את מויד, כמו ב"לא אכלתי חלב", אבל כיון דשחית – כהדורא דמאי, כל הוומינים מקדימין לאותה מיתה – פירש הקוטנסר: שאין להם נס והמלטת, וקשה: ומאי קא משמע לן בפשיטא? ושרצה לגמר מקדימין – שלא יעו דרין. ומה דהי קשה, דנאי קא משמע לן פשיטא לן כן פירש רבי יוחנן: "מקדימין" כון: פירושה: אתה צריך להמיתו במיתה שחייבת, אבל דאי אנו יכול, אפילו בה נמיתם בכל מיתה שנוכל, כדנאי "זהב תבה" (בבא מעיצא א,ב). וקשה: דאמרין פרק "גמיר הדין" (סנהדרין מ"ב.) דרעה וגולא דים חוץ שן כתובין הבאין באחד. וכן קשה, דבתוספתא (פרק שנים עשר דסנהדרין) תניא: אבל הוומינים שאין אתה יכול להמיתו במיתה התבונה בן, אתה מנמית בכל מיתה דרעה מיהן מן קרא ד"ובערת הרע מקרבך". ואמאי? הויר רעה וגולא דים שן כתובין הבאים באחד? ותירין ורבי רבי יוסף: דרעה וגולא דים חוץ שן כתובין הבאין באחד? ואין לעין שלא נלמוד שאר מומין חוץ מיהן שאין מיתה שאניה מארבע מיתות ביה דין, אבל מארבע מיתות ביה דין – פשיטא נמיתם בכל חייבי מיתות. **וזה** כון פירש רבי יוחנן: "מקדימין" לאותה מיתה אלא למיתה אחרת – בעלה – ודרשינן: "דאי" ולא בעלה. וזממין בת כון – דכתיב "לאחור", דדרשינן: לאחור לא לאחורו. והא תאמר: למה לי דרשא רבא? ואלא לאותות תיפוק ליה מדיא? דנפקא לן דדרשינן (סנהדרין ג"א.) "את אביה היא מתחלל", היא ולא בעלה. היא היא וזממיה ויש לומר: דהואל חומוניה ואין לחיבה שריפה, לא יכא לאתומין מעיטא דהיא? אלא בעלה, ולא מעיטאן וזממין (אלא מן "אחור", אבל כיון דכתיב "אחור" דרשינן נמי מדיא? למעטיש וזממיה, אבל קשה: דין דכתיב "אחור" אמאי איצטריך לאתומין וזממין מדיא? ויש לומר דאי מדיא? וזה אמרנו דהני מילי כשהבעלה היה נרוך קרינן ביה "לאחור", אבל אם לא היה נרוך על פי עדותה, כגון שהיה קטן כן תשע שנים ויום אחד, או שלא הכירו הבעל, לא קרינן ביה "לאחור" – קא משמע לן: "היא" ולא וזממין. למעטיש וזממין בכל עין. ומתחלה היה רבינו יצחק מסופק בראי מילתא, ושבו פשטה מפרק "גמיר הדין" (שם מ"א.) דקאמר: מיתה אחת מעין שתי מיתות – כון בת כון ובעלה או בת כון חומוני וזממין. והשנא למה לי וזממין וזממין תיפוק ליה דאיכא שתי מיתות בלא וזממין וזממין, משום הבעל שאין בתנא כון ששע מיתה דאיכא כון דליכא דין מיתה במעלה, כון שדוא קטן בדפרישה, ואפילו הכי קאמר וזממין וזממין, אלא לא דהוה וזממין וזממין, אלא על פי רבינא דין מיתה במעלה, ועוד מדקתני לקמן – פירש הקוטנסר דמאי בעי "כיצד" וכו'? ואת קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש: "ועד", כלומר, ואם תמצא לומר דרשון הומה – זה אינו, דעל דרין דין הומה קאמר בדרקין. לאתומי קושייתא מיייתא. **בעינן** באשר זמם וליכא – קשיא: דהיכא שמעדין שהוא מצר שני, ואין באין לפסול ורדי שן אם לפסלו – לא בן נפסול ויש לומר: דמכל מקום

ומה הוסקל אינו נסקל – פירש הקונטרס: כשהורג אין נהרגין, דין הוא דבאו להרוג ולא
הורגו דאין נהרגין. וקשה טובא: חידא, דדחה ליה למימר כדאמרין לקמן (ה.ב.): הורג
אין נהרגין, ועוד, מאי פריך? שאני הבא דרגי קרא בהדא דהבא לסקל ולא סקל ונסקל,
בחדא קרא גופיה דחזוין דהוסקל אינו נסקל: בדכתיב "כאשר וּמִם" ולא כאשר עשה. אבל
לעולם אימנן לך דאיתן לך שפיר כל חומר לדלעל
דלענן חילול, דהא לא גלי קרא בשום מקום
דשייך בדבר הזה שיתחלל חמזו ועוד קשה,
דהיה ליה לתריץ דהחם ודאי לא עבידנן כל
דחומר, משום דאם בן בטלת תורת עדים וזממין
לגמרי ולא משכחת לה "כאשר וּמִם", אבל לעיל
דלא בטלת תורת עדים וזממין – שייך שפיר
למיבעיך כל חומר לכן פירש רבינו עם דהכי
קאמר, ומה הוסקל אינו נסקל, פירושו: אדם
שסוקל חבירו באבנים ומה: רגזון בטיף ולא
בסקילה. הבא לסקל ולא נסקל – עדים שמעידין
איש פלוני שמחזיק סקילה, ולא נסקל על ידי –
אין דין שלא סקלנה והשתא לא בטלת לגמרי.
דאיכא לאוקומי קרא דרעישתם כאשר וּמִם"
כשון מעידין שמחזיק שאר מיתות בית דין שאינו
בסקילה, ואפילו הכי לא עבידנן האי קל חומר,
דהכי קאמר לו לעיל דלא עבידנן כל חומר
בחדא וּמִם.

באומר

ומה הוסקל אינו נסקל, תבא לסקול ולא סקל – אינו
דין שלא וסקל? אלא, מתוורא פדשינן מעיקרא.
"מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות" כו'. מנא
הני מילי? אמר ריש לקיש: דאמר קרא "הוא וגם אל
אחת הערים" – הוא, ולא וזממין. רבי יוחנן אומר: קל
וחומר, ומה הוא שעשה מעשה – במיד אינו גולה, הן
שלא עשו מעשה – במיד אינו דין שלא יגלו? – והיא
גזירת (והלא דין הוא): הוא שעשה מעשה – במיד
לא לגל, כי היכי דלא יהיו ליה בפרה, הן שלא עשו
מעשה – במיד נמי לגל, כי היכי דלהיו להו בפרה!
אלא מתוורא פדשינן לקיש. אמר עולא: רמז לעדים
וזממין מן התורה מנין? – רמז לעדים וזממין? והא
כתיב: "ועשיתם לו כאשר וּמִם" אלא, רמז לעדים
וזממין שלוקין מן התורה, מנין? דכתיב: "העידו את
הצדיק והרשעו את הרשע, והיה אם בן הכות
הרשע"; משום והעידו את הצדיק – והרשעו את הרשע, והיה אם בן הכות הרשע? אלא,
עדים שהרשעו את הצדיק, ואתו עדים אחריו והעידו את הצדיק דמעיירא ושינוהו להני
הרשעים – והיה אם בן הכות הרשע? – ותיפוק ליה מ"לא תענה" – משום דהיו לאו שאין
בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. תנו רבנן: ארבעה דברים נאמרו בעדים
וזממין: אין נעשין בן גרשה ובן חלוצה, ואין גולין לערי מקלט, ואין משלמין את הכופר, ואין
נמכרין בעבד עברי. משום רבי עקיבא אמרו: אף אין משלמין על פי עצמן. "אין נעשין בן
גרשה ובן חלוצה" – דאמרן. "ואין גולין לערי מקלט" – דאמרן. "ואין משלמין את הכופר"
– סבירי: בפרה. פרה, והני לאו בני בפרה נינהו. מאן אמר בפרה פרה? אמר רב חסדי,
רבי שמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: דמי מוקי: "ונתן פדיון נפש" – דמי ניקר, רבי
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: דמי מוקי: מאי לאו ביהא קא מיפלגי? דמי סבר:
בופרא ממונא, ומר סבר: בופרא פרה? אמר רב פפא: לא, דכולי עלמא בופרא פרה, והכא
ביהא קא מיפלגי; מר סבר: בדניק שיימינן, ומר סבר: בדמיק שיימינן. מאי מעמידיה דרבנן?
נאמר השתה למטה ונאמר השתה למעלה, מה להלן בדניק – אף כאן בדניק. – ורבי
ישמעאל: "ונתן פדיון נפש" כתיב. – ורבנן: אין, "פדיון נפש" כתיב, מידה כי שיימינן – בדניק
שיימינן, "ואין נמכרין בעבד עברי". סבר רב חמנא למימר: הני מילי – היכא דאית ליה
לדדיה, דימיו דאידו לא גזרנן – אינהו נמי לא מידבגו. אבל היכא דאית ליה לדדיה, אף על
גב דאית להו לדידו – מידבגו. אמר ליה רבא: ולמידי ליה: אי אנת הוה לך, מי הוה
מידבגת? אן נמי לא מידבגנן? אלא סבר רב חמנא למימר: הני מילי היכא דאית ליה, או
לדדיה או לדידו. אבל היכא דאית ליה, לא לדדיה לדידו – מידבגו. אמר ליה רבא:
"ונמכר בגבגבו" אמר רחמנא, בגבגבו ולא במונא. "משום רבי עקיבא אמרו" (כו'. מאי מעמא
דדבי עקיבא? קסבר קנסא הוא, וקנס אין משלם על פי עצמו. אמר רבה: תדע, שהרי לא
עשו מעשה, ונתהוין) ומשלמין. אמר רב נחמן: תדע, שהרי מוזן בד בעלים, ומשלמין.

בא

ומה הוסקל אינו נסקל – עדים שלא חזמו עד שנהרג הנדון, ואחר כך באו – אין
נהרגין, כדאמרין בפרקין (ה.ב.) דרגו אין נהרגין, דכתיב "כאשר וּמִם" ולא כאשר עשה.
הבא לסקול ולא סקל – שהחם עד שלא נהרג הנדון, הוא שעשה מעשה במיד אינו
גולה – ההורג שעשה מעשה, אם במיד עשאו – אינו גולה, ואפילו בזמן שאינו נהרג,
כגון במיד בלא ההראה, הם שלא עשו מעשה
אלא דיבור בעלמא, ובמזוהר העידו – אינו
דין שלא יגלו על המיד. ומשקנן לרבי יוחנן:
והיא הנמנית – תמידה דהא שחבתא לפסוק,
היא הנמנית להם חובת גלות דלא לפי עשישה
מעשה, אם במיד עשאו – אינו גולה, ולא
תהיו ליה בפרה. הם שלא עשו מעשה יגלו –
עד דזנו, כי היכי כו'. ורבי לקיש וזממין –
שלווק, עדי כן גרשהו לא עדי גלות שפטנס
הכותב מדין חומה, מנין שהן לוקין? ולקמה
פריך: תיפוק ליה מ"לא תענה". משום דהעידו
את הצדיק כו' – בתמידי א"י והצדיק
הרשע? ודניקן קאמר, וצדיק? ורשע?
בבעלי דינן – למע ל' והצדיק צדיק? כו' –
ליתבו: כי יתיר ריב בין אנשים ונשאל לא
מנפטט ושפטנס ויהא אם בן הכות, למע
דחכיה כאן צדיק צדיק וכי בן מקום
שהצדיק בית דין הוא הוכיח את החייב
יש מלקות, דאית קרא למיתא מלקות
ב"הצדיק" והרשע? אלא על כרחי בעדים
משעתי: עדים שקרי שדרישו צדיק, ובאו
אחרים וזממנו, והצדיק אין הנדון שהוא צדיק
והרשעו את העדים הרשעים, והיה אם בן
הכות את הרשע – אם חומה זו בת מלקות
היא, שאני יכול לקיים בה דין חומה גמורה.
כגון בעדין כן גרשה או גלות – והפילו השופט
הכותב. ותיפוק ליה מ"לא תענה" – כי נעש
לאוין – מלקות, אלא במקום שפירש לך בו
עוש, ובאן שאני יכול לענש בעוש הכותב
בהן – ילקו. שאין בו מעשה אין לוקין עליו
לקמן, ליקף לה בפרק שלשי (ה.ב.). ואין
משלמין כופר – אם העידו בשור המועד שרצו
לא האדם החומר, וזהו מתייבא את תבעלה
כופר דכתיב (שמות כא) "אם כופר ישתה עליו"
וגר. ואין נמכרין – אם העידוהו שגב, ואין לו
מה לשלם, ונגמר דין לימכר דכתיב: "ונמכר"
נעבדו. אין משלמין על פי עצמן – אם החומר
בבית דין, ולא הספיקה על דין העדמדין בין
על חומתן עד שברחו, ובאן בבית דין ארץ הדוד
שדומה בבית דין פלוני. ולקמן מפרש טעמא.
אבופרא בפרה – לכפר על שדרג שודר את
האדם, והני בני בפרה נינהו, שלא דרג
שודר אדם. ורבי סבר בופרא ממונא – שהוק
גופו של זה, ותחביב לזושרו דמי החרוג. בופרא
לכפר על עצמו שחייב מיתה ביד
שמים, לפיכך דמי עזמו. בדניק שיימינן –
הכיזי הוא ליה בפרה כי היכי דמי ניקר, ולקמה
מפרש טעמיה. מאי עמיתו דרבנן – דאילו
רבי ישמעאל מוסתר טעמיה, בין בדופרא

בא

מכובת. כיצד העדים – פרק ראשון דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י תוספות

מאי ניהו – האי ממון ביד בעלזי דקאמר רב נחמן – היינו דלא נעשה מעשה, שעדין
לא שילם אלא שנגמר דינו לשלם משלשין בשמון – אם שלשה עדים הן או ארבעה,
משלשין ביניהם – בית דין נעשין שלש ביניהן להשוותם בפרעון איש לפי חלקו. אי נמי,
האי 'משלשין' לשנא בעלמא דהוא, מחלקין הפרעון בין שלשתן, והוא הדין נמי אם

מאי ניהו - דלא עשו מעשה, היינו דרבה! - אמאי:
וכן אמר רב נחמן. אמר רב יהודה אמר רב: עד
וזמם משלם לפי חלקו. מאי "משלם לפי חלקו"?
אילימא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא -
תנינא: משלשין במקום ואין משלשין במלקות! -
אלא, כגון דאיתוים חד מינייהו, דמשלם פלגא
דידיה. ומי משלם? והא תניא: אין עד וזמם משלם
מקום עד שזימו שניהם. אמר רבא: באומר "עדות
שקר העדתי". - על כמיניה? פון שהעיד שוב את
חור ובגדו. - אל כמיניה? אין והתקנו בבית
דין פלוני. - כמאן. דלא קרבי עקבא, דאי קרבי
עקבא - הא אמר: אף אינו משלם על פי עצמו!
- אלא, באומר "העדנו והתקנו בבית דין פלוני
והיבינו ממון"; סלקא דעתך אמינא: פון דלחבריה
לא מצי מחייב ליה - איהו נמי לא מיתיבי, קא
משמע לן. **משנה** "מעידין אנו את איש פלוני
שגידש את אשתו ולא נתן לה כתובתה", והלא
בין היום ובין למחר סופו ליתן לה כתובתה, ואמרין
כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו, שאם
נתאלמנה ואז נתגששה, ואם מתה, יושבעה בעלה.
גמרא כיצד ששנו? אמר רב חסדא: בגמלי רב נתן.
בר אושעיא אומר: באשה. אמר רב פאפא: באשה
ובכתובתה. **משנה** "מעידין אנו באיש פלוני שהוא
חייב לחבירו אסף וזו על מנת ליתן לו מקאן ועד
שלישים יום", והוא אומר: מקאן ועד גשר שנים -
אמרין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אסף זה,
בין נתנן מקאן ועד שלשים יום. בין נתנן מקאן ועד
גשר שנים. **גמרא** אמר רב יהודה אמר רב שמואל:
המלוה את חבירו לעשר שנים - שביעית משמטתו.

יחן לה הבעל ברצון טובת האהה. או אדלמא זכות ספיקא קאמר מנתינין דלשיטמא
 אותה דמיס יתו הדיס. ומוחיבין ליה כלי איה שיתנו כל החובות בזה חמיונות
 האהה, ושמעא ליה הכספ בערותן כל כך, עשה תעל שפיקא מיהו. שטא מיהו מותר
 תגבה הכל, כי היא לא תמכרנה לו בטובת האהה. אבל טובת האהה יתו, ליה שכן הוי
 מפסידין אתה, שאם אל התומו היה פורע הדי, עבשי שדומונו מן לה בזה תבות ספיקא
 בכתחלה. וישאית תאמרלמא דמנתינין, הדי קאמר. אומודין מאי אהר ררצה איה
 בחבובו ון רשעא תלויח ספק, שאם תאמרלמא חבבנה איה אמר מותר ורשענה בעלמא,
 ושמן בית דין את זכות ספיקא ויתנו. **וי ביה הדיא אמר** כעלל – וזה ספיקא של בעל
 אומודין מאי אהר ררצה ליתן, ובאותו יתנו הומודין. **וי ביה אמר באשה** – זכות ספיקא
 אומודין, ואתה אל ישלמו וכל השאר ישלמו. ומוחיל דורל אתה אצלך, **אמר רב פפא**
באשה – שפיקא ברה נתן. ובתאבה – אל ישלמו אל הדי הטרדן בביתחנה לעל המדיס
 הללו, אבל אל נכסי מלוא שלה. ואתה אל פיי שאם מלוא וזה מפסידין אותה בעתה. **וי ביה**
 לתבוחה, ואל ידענו שדור לה נכסי מלוא ואל כך שפיעתה. **וי שפיעתה** ברה נתן. ודחסי
 כשהלוהק מדרקד בכך. ברה נתן אמר: באשה. ובא רב פפא ופירש מאי “ובאשה” דקאמר רב
 מחייבין אתה זכות ספיקא: הדי אל היו מפסידין אותה אלא זכות ספיקא ועד. **דבי אביי**
 דרב

באומר עדות שקר העדות – ושוב הוזהר. לכאורה משמע דבי אמר הכי במשלה חלקה דאם כן יתבאר בפסוקים מןוהר עדותו, ולא רגא דהא ליתא דאם נאמן העדות נמנע אל אלא כן דוחם 'במספר פלגני בעניי עדותו', לכך שי פרש' שו"ת 'עדתו', ושוב דחמו שנידן, דרשנא שי לפרש כדאמר 'עדות שקר העדות' סותר עדותו, ולא שיבאר הכי דחמו דהא חזקתא דאורייתא דאם כהיבדור, ופרקי' דא לא כל במעודה יתבאר חזקתא דאורייתא וכל בעצמו אורייתא חזמה, דכיון שהעיד שבו אינו חזר ומגיד, דודי כללא סתא דבריה, ואם כן שני ענינים וזמנן השתלשלו יחד.

ביצד שמן – אותו זכות שיש לו בעל הבתובה. ומה שדא תחתיו, ומה מאן גרשה. לפי שאתא מרובי חזו חזי ליה. לבעל במה שדא תחתיו כחזי דרביה – האדא – אם ימכור לאחר זכות ספקי שאם מהו יירשנה, ודא יקבא משתרו לזכות ספקא, שחזי תאלמנו או תגרשה שדא תמכור או שדא מותעיס. ובעינן דא יפה חזי וזכותו יותר מאן למכור דאוא זכות ספקי. כיצד ידרי שדוהיה בתובהה מאן מנה, אם בא בעל זכות ספקי וכן להוקח תגרשה מנה – נמצא שזכות הבעל במה דאוא במה שדא תחתיו עלה לזגרשה מנה בדרך וכושיא. ומכור בתובהה עלה וזכותו ששים מנה. לפי שאין זכות ספקא שדא מנו זכות ספקא – דאוא – שמוחק ועמד ודאוא מחסא גבייני. ועד – שדאוא חבל מיד פירות תמכור המיחיד לכתובהה וזהו א"ל, ולכן שדאוא מוכר זכות ספקא בגרשה מנה – האדא, כחזרות זכות ספקי חזי לבעל חזי לאחר אבירעם מנה. דא חזי לקבא משתרו זכות ספקא, שדאוא ליה זכותא הבתובה של מאה מנה אבירעם מנה. ודא חזי בדרך חזי עלה יפה חזי זכות הבעל במה שדא תחתיו שלשים מנה דרשמייה. ודא חזי ליה כיצד שמין: לפי אמורין דרשמייה לאשה במה ארס רוצה ליה זכות ספקא – דהיינו אבירעם, כל דהאר שמיין ששים מנה ישלמה, שכל דהאר מספיקין אותו בעדוהן שדוהיה שגרשה. שדא חזי דא חייבין קבא עלה בתובהה, ולשגמא תמכורין שמשנה חזי, ודא חזי: אמורין דאוא במה ארס רוצה ליהן שאם נתארמלה או נתגרשה, ממעט ששים באשה, או רלמא או חל אמורין לשום באשה. לחייב תגרשה שלשים לזכות הבתובה לחזי מומת ספקי כדפרישתי, שגמא לא דיה נפסד בעדוהם

ספקיה. ולכן אין לנו לשום באשה כדפרישתה, אלא שמין בבעל נהו יתנו לו בזכות שפיין
איש ימורב, בהו יתרושי ונחש וכו' כדלמאן לו העיריין, כדן סמפדיין וכו' וישאם
אנאמורא לו ותגרשהו ותגרשין – ואל למורי דשפיין אשהא, אלא קאמר: אורחא
נכמה ארם ריעה לרעה נכבחהו זו, וזאדא תוליה כספסא אשם תחאלמן או תגרשהו תגבנה וזא
אשם מותה ישישה' בעלה, ושמיין בן יתן זכות ספיין ורעה לו. **מערין** אשם מלוי
שגירשהו ישישה' אשם. ואל תאמר: ליתין כות סכות (ונתנה) אדאן מנפסדין אשם וכו'
למורי: ומיירי שמעשה ידיה שפין בידו קור שפאר סכות (ונתנה), ועד שי למורי: שאמורת
ידיהושימי, ואם כן מודה לבעלה אשם (שלשה) דברים, ואף על גב דאמרינן אשהא שאמרה
לבעלה 'ידיהושימי' – נאמנן – ואל תדליק אשם, אבל וזאדא ראיכא עירם – אדאן דאמרינן
בכחותיה פורא אדאשה שפאמורי (בבב).

איכא

— פירות בחייה ומלירש אותה במוותה — אין משלמין, דיכולין לומר: אנו לא העדנו אלא מרוב כבעל — לפי מה שחן בבסי דבעל, אם עידיה אמיזרות, אומיין את טובתה ונתנה — בבתובה, שאם יחד לא קרקע לכתובהה — בו ישימו. ולכי נמנעם בה: חרא, היכי למיתנה: בו חסדא אמר בבסי דבעל, וחו, דיכא ייחד לא שדה לכתובהה, מאי טעמא

איכא ואמרי המלוה חבירו (בשטר) לעשר שנים אין שביעית משמטתו – אומר רבינו חם
דלכלה כלשנא. בורא. דבאב נמי מתניתין מסיע ליה. וקשא ללשנא קבא
ובאחרות הגיה רבינו חם: זמן עשר (כסף) כי ילנוו אב במשפט. בחצי ימיו יעונבו.
המוסר שטרותיו לבית דין – פירש הקונטרס ורד"ו פרוכול. ולא נראה. והא במסכת

שביעית (פרק עשירי משנה ב) תני:
המוסר שטרותיו לבית דין. והדר קתה: פרוכול
אית משמט – אלמא חרי מילי יננה. לכך נראה
דחרי מילי יננה. ומוסר שטרותיו לבית דין
מדאורייתא אינו משמט.
ושמואל אומר אין לו עליו אונאה – ואם
תאמרו: מנא? דאבא דהא השביעית דאי
עקר, אבל דתם מי יימר דערך? כדאמרין
ב"הוב"ב (בבא מציעא נ"א.) ושמואל לא דאב
אונאה? ויש לומר: דהבא נמי מי יימר דערך –
שנא פיער לו קורם.
על מנת שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה –
פירש הקונטרס: על מנת בר כלומר, אני
מביטין מאונאה שאין בו. ור"י ש בו אונאה
דחייא מקח טעות שביעית. ולא נראה. דחייב
מודה: דבא נמי "על מנת שלא תשמטני שביעית"
שביעית משמטת? ודחת לא שייך טעמא דמקח
טעות ולכך פירש רבינו שמואל בן מאמר: "על
מנת שאין בו אונאה" משמע שלא יחול איסור
לאו ד"לא תנו" על המקח. ועל כרחו הוא חל.
שאיין יכול לבטל מאונאה אונאה. "על מנת שאין
לי" על אונאה? כלומר, שלא תחבול לי ואונאה
אלא המחול – תנאי קיים. והבא נמי. "על מנת
שלא תשמט שביעית" כלומר, שלא יחול איסור
שביעית אם אקח ממך אחר השמטה – שביעית
משמטתו. והשטא נראה. שהן שוין.
אמר.

משמטת. לימא קסבר שמואל מתנה על מה שכתוב בלא תחבול הוא. וכל המתנה על מה
שכתוב בתורה – תנא? כמל? והא איתמר, האומר לחבירו: "על מנת שאין לי עליו אונאה",
רב אומר: יש לו עליו אונאה, ושמואל אומר: אין לו עליו אונאה! – הא איתמר עלה, אמר
רב עקי: לרדי מפרשא ליה מצינה דשמואל: "על מנת שאין לי עליו אונאה" – אין לו עליו
אונאה, "על מנת שאין בו אונאה" – הרי יש בו אונאה; הקא נמי, "על מנת שלא תשמטני
בשביעית" – אין שביעית משמטתו, "על מנת שלא תשמטני שביעית" – שביעית משמטתו.
תנא: המלוה את חבירו סתם – אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום. כבר רבה בר בר
הנה קמיה דרב למימר: הני מילי במלוה בשטר, דלא עבר איניש דמרח דכתב שטר בציר
מתלתין יומין. אבל מלוה על פה – לא. אמר ליה רב: הכי אמר רבאבי – אחר המלוה

בשטר, ואחר המלוה על פה. תנאי נמי הכי: המלוה את חבירו סתם – אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחר המלוה
בשטר ואחר המלוה על פה. אמר ליה שמואל לרב מתנה: לא תיתבי אפרעוד עד דמפרשת לה להא שמעתי; מנא הא מילתא
דאמרי רבנן: המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחר המלוה בשטר ואחר המלוה על פה? אמר
ליה: דכתבי "קרבא שנת השבע שנת השמטה", ממשמע שגאמר "קרבא שנת השבע" איני יודע שהיא שנת השמטה? אלא מה
תלמוד לומר "שנת השמטה"? לומר לך: [יש] שמטה אחרת שהיא פזו, ואיזו – זו המלוה את חבירו סתם, שאינו רשאי לתובעו
פחות משלשים יום, דאמר מר: שלשים יום בשנה חשוב שנה. ואמר רב יהודה אמר רב: הפותח בית הצינאר בשבת חייב תפארת.
מתקורף לה רב קהנא: ובי מה בין זה למגופת חבית? אמר ליה: זה – חבור, וזה אינו חבור. ואמר רב יהודה אמר רב: שלשת לוגין
מים שנפל לתוכן קורטבו של יין, ומראיתו כמראש יין, ונפלו למקוה – לא פסלוהו. מתקורף לה רב קהנא: ובי מה בין זה למי צבע?
דהנן, רבי יוסי אומר: מי צבע פוסליו את המקוה בשלישת לוגין! אמר ליה רבא: התיס מאי דצבעא מקרי, הקא – המקרא מונא
מקרי. והתני רבי תיאי: הורידו את המקוה! אמר רבא: לא קשאאי – הא – רבי יוחנן בן גור, הא – רבנן. דהנן: שלשת לוגין מים

ואף על גב דהשטא – שביעית, לא קרינא ביה "לא ינש", שהרי אם בא לנשט בלא
שביעית נמי אינו יכול – לא אמרינן: כיון דלא קרינא ביה "לא ינש" לא קרינא ביה
שמוט, דסוף אתי לדי "לא ינש". ודבי משמעת ביה קרא לא ינש בזמנא את רעוה כי
קרא שטתה קורם לכן, מוסר שטרותיו לבית דין – הוא פרוכול שנתקין הלל, שכתוב
בו: מוסרני לכם פלוגי תפלוגי הדיינין שבמקום
פלוגי, שלב חוב שיש לו שאנבנו לו זמן
שארצה. אין שפטיין – דלא קרינא ביה "לא
ינש", שהרי אין תובע כלום. לרדי מפרשא
בו אין לו עליו אונאה – שהמנהג על מה
שכתוב בתורה – תנאי קיים, ואם אמר לו "על
מנת שאין בו אונאה" – אין זה מתנה שימולח
לו אונאה, אלא דאא התנה עמו שאינו אונאו
מבור, זה, ודרי אנא רואים שיש בו אונאה, ודאני
מודה שמואל דיש לו עליו אונאה. דבא נמי, אם
אמר לו לזה "תלוגי על מנת שלא תשמטני אתה
בשביעית" – תנאי הוא זה, ואף על פי שהתנה
על מה שכתוב בתורה תנאי קיים. אבל אם אמר
לו "על מנת שלא תשמטני שביעית" –
השביעית אינה מסורה בידו לחתונה שלא תהא
השביעית משמטת, לפיכך אין כאן תנאי. חייב
– תרגם של "דודי". רבי חייא אחי אביו דהו
שרואי בוז – שיקריה שנה. היתה בית הצינאר
– עששה פה לחלוק דרש. חייב – שתיכן. כל
האי דנקט לה הבא. משום דאמר רב יהודה
לעיל: המלוה את חבירו לעשר שנים כי
ואיתבה רב כהנא – נקט נמי למלוה חבן מילי
דשמטתו דאמרינן רב יהודה ואיתבה רב
כהנא. וכי מה בין זה למגופת חבית –
דאמרין בפרק "חבית ששברה" (שבת קמ"א)
דמתני ראשה בשבת בסיף לפתוח את החבית.
זה – דבית העצרה היה חבור, ולכך פתח
תיקון חרש הוא זה. אבל המגופה, אף על פי
שהיא טוחה על פי החבית בטט – אין זה
חבור. וזהו לה פתוחה ועומדת. "חסד
קורטוב" רב ירמיה בר בר חנה. לא פסלוהו
זיל בחר חזותא. ויין אינו פוסל את המקוה
תפסול מקוה במים שאובין – מדרבנן הוא. ויתני
ב"י חייא – שלשת לוגין מים שנפל לתוכן
קורטוב יין, ומראיתו כמראש יין, ונפלו למקוה.
והורידו את המקוה – מהבשר דלפסול. הא רבי
יוחנן בן גור – רב כרבי יוחנן בן גור, דאדיל
בחר חזותא.

חסר

מבות. כיצד העדים – פרק ראשון דף ד עמוד א – מותין מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזון)" רש"י תוספות

1 "חסר קורטוב" גרסין דבא ברישא ובסיפא. לא פסלוהו — משום דחסרו קורטוב. אבל
2 אי הוה מעיקרא שלשה לוגין שלמים תנפל לחוכין קורטובין, וזמאריהן במטרא יין —
3 פסלוהו. דא דתני רבי יוחנן דהירדן ר' חמא, כי האי תנא סבירא ליה. לא פסלוהו
4 — טעמא דיספא נמי משום דחסר קורטוב הוי, וגבי יין נמי הוי מצי למיתני כי האי
5 גזוטא ברישא. ויתנינוהו ביראא בבא דהי:
6 שלשה לוגין מים דחסר קורטוב שנפל לחוכין
7 קורטובין יין או חלב. בין ששאריתן כח המטרא מים
8 בין ששאריתן במטרא יין — לא פסלוהו. אלא
9 כי אורחא דמילתא קתני להו, שהיו שזוא
10 אדום דופק את המים ממטראין, אבל החלב
11 אין דרכו להפוך את מטראין. הכל חולק אחד
12 המראה — וגבי יין, אפילו הוה מעיקרא שלשה
13 לוגין שלמים, כיון דמטראין במטרא יין — לא
14 פסלוהו. ורב כוותיה סבר ליה. וגבי חלב, אף
15 על גב דמעיקרא דחסר קורטוב הוה — משלים
16 לו חלב. וזמא מביקא בני לה כי — אהא
17 פריקין. דאוקסמא סבב כרבי יוחנן בן נורי ולא
18 כרבנן. דבני רב אשי — רב דאמר לעיל לא
19 פסלוהו. והיכי תני? מני תני "חסר קורטוב"
20 ברישא, ואי הוה שלמים פסלו, ודלא כרב,
21 ואידו דאמר כרבי יוחנן, או דלמא רב לא תני
22 ברישא "חסר קורטוב", ואמרה למיתיה
23 דלעיל אפילו כרבנן. דרבנן הריידו בעי —
24 שיערא דחזקתא, ורב דאמר כרבי יוחנן. דבדלי
25 עלמא דחזקתא מידת דענין. לרבא פשיטא ליה
26 — דרב תני "חסר קורטוב" ברישא. ודלא בעי
27 תנא קמא אלא שיערא. ורב דקפיד נמי
28 אחזקתא — כרבי יוחנן בן נורי אמרה למלכות
29 אבי רב יוסף לא שמיא ליה. הא שמעתא —
30 תלמידו של רב יוחנן. ואל שמיא מפי
31 שמיא. ודאמרן לעיל בשמיא שלשה לוגין
32 מים שנפל לחוכין בן — אבי רב אבי יין
33 רב יוסף חלה ושבת תלמודו, וזהא אביי מבידו
34 מה שקביל דימנא. ואת אפרת ניהולן —
35 כשנשת משנה זו, אמרת לו עליה וזהא
36 ממרא דרב יוחנן אמר רב, ופירשה לנו דרב
37 לא דהה תני "חסר קורטוב" ברישא. ואמר
38 למיתיה לדברי הכל. והטובל שם — באותו
39 מקום. ואל עלתה לו בבילה — שגאל כל מים
40 שהיו בחבית עומדים יחד, ושגאל בא זה ראשו
41 ורובו מים שאובין, וזה אחד מן הפוסלים
42 החרומים. וזהא תני "חסר קורטוב" לוי — לא
43 גרסין, דהא דרבי אפרה, אלא חיישין לשגא.
44 וסיפא דמילתא מוכחא דמשום שגא דהא
45 דאמרין לקמן טעמא משום דמקמינן גברא
46 אחזקתא. וזהא נמי בעי. דחיישין ביין המטרא
47 למשקן דתופלין בו שהם עומדים במקומם.
48 חבית של יין — גרסין בביריאה. והבי גרסין
49 בתוספתא (דמקואה פרי תמיש). וכן כבר של
50 תרימא שנפל שם — ארר שגאל זה ועלה. שגא

1 **אמר** רב יהודה אמר רב חבית מלאה מים — כן גרסת הקונטרס. וקאמר לא
2 עלתה לו טבילה — משום מים שאובין. ולא גרסא, דהא מרשיו לוח השקה
3 במחזירין לטורחם מטומאה — דהא הדין לענין טבילה נמי. ועוד, דאמרין בבירה
4 (ת"ב). מטבילין כלי על גבי ממינו לטרוהו. והיכי סלקא ליה טבילה לגו מנא? הא
5 המים שבתוכו שאובין ולא מעיברי. וההשקה
6 בעלמא עדיף לוח לא דאי נעשין מחזירין
7 וגו' טבילה. לכך כתיב גרסא דמיתיה
8 דרב יהודה "חבית מלאה יין". ולכך לא עלתה
9 לו טבילה — דמי הדין קו קוסימי, ושגא עדין
10 דהא צבור ועמד במקומו ואיסור ניכר, וטבול
11 ביין. אבל גרסא בעלמא לא. דודאי מתערב
12 במים, ואו לא היה ענין ועלתה לו טבילה.
13 ומיירי ביין לכן שאני משנה מראית המים,
14 דאי ביין אדום — נתיין אם שניה מראית המים
15 אם לא. **תניא** נמי חבית מלאה יין —
16 דאם רש"י לא גרס דבא "מים" כי אם יין,
17 וזמא לא כן. מני קאמר וכן כבר של תרומה
18 שנפל לשם טמא? וזהא (אפילו) בעינידו ולא
19 נתערב, מכל מקום אינא מקבלת טומאה
20 (וטהרה) (וטהרה) בהשקה, דהיי דם מחזירין
21 למקוה? וזהא נון בבירה (ת"ב). מטבילין כלי
22 על גבי ממינו לטרוהו.
23 **לוקין** לדיד מלכותא שלא היו השם המביא לדי מכות
24 מבאין לדיד תשלומין — פירושו. מקרא
25 דמביאין לדיד מכות, דהיינו מלאך תענד — אינו
26 מבאין לדיד תשלומין. אלא מקרא "ועשיתם לו
27 כאשר זמם", ומשום דבי לוקה ומשלם. משמע
28 דאי בלא אלא את דוד קרא — אינו לוקה ומשלם.
29 וקשה. הא אמרין ביהשוכר את הפועלים
30 (בבא מציעא נ"א). הדין אם פירא לרשע בה
31 — לוקה ומשלם, אף על גב דליכא אלא דוד
32 לאו דאין תוספות? לכך פירש דרב ירמיה נאמר
33 במבוינו דהבי קאמר שלא השם המביא לדי
34 מכות — אינו צריך לדביאין לדיד תשלומין.
35 דתשלומין לא בעי אודרה. דאי בעי אודרה —
36 דאי לא לך, ודלא למלקות אתא כי אם
37 לתשלומין. דאמרין (מכות י"ג). לאו שניתן
38 לאודרה מיתת בית דין אין לוקין עליו. וזמא
39 בעי אודרה. דליכא אודרה כשן ענין, וזמא
40 "שלם שלם" בלא אודרה. הלכך "לא תענד"
41 למלקות אתא. וכן בודק רש"י לתוספתא, על
42 כדון דאודרה ר"ל דרסא לא תניא אתא
43 למלקות, דתשלומין ממילא נפקא. דכיון דאינו
44 רשאי לחסום — דין הוא שישלם מה שראוי
45 לאבול באותה שעה. דליכא למינא דאודרה
46 אתא למעון לא למלקות, דאם לא ליתבוז קרא
47 בלשון עשה. דאבול שור בדרשו, ושעמא
48 שפיר דאם לא האביל יחייב. אלא על כדון
49 אודרה כי אתא — למלקות אתא.
50 בשלמא
51 — שגא דין עומד במקומו, וטעמא מחמת דאדם דוד ושגאל את הכבר. מאי וכן — פשיטא, כיון דחיישת לשגא דין עומד במקומו — איכא למיחש שנטמא הכברו מתי דרסא —
52 אף על גב דלגבי טבילה חיישין, לגבי כבר לא חיישין, דהא מילתא ספיקא היא אי קאי יין בדוכתיה אי לא. וגבי גרסא דאמרין לא עלתה לו טבילה, וזהא גברא אחזקתא דהא
53 טמא היה, ובטבילה ספק אתא בה לטרוהו — אל טטורעו מספק. וזבא אוקי תרומה אחזקה, ודאא בודקת טטורע קיימא. קא משמע לך. **משנה** שלם שחייבין מלקות מחייבין
54 תשלומין — מלקות — משום "לא תענד", ותשלומין — משום "כאשר זמם". השם — המקרא. כל הפשטא אינו לוקה — דכתיב "כדי רשעתו", משום רשעה אחת אתא חת מחייבו ואי
55 אתא מחייבו משום שתי רשעות. ובמסכת תרומות (ל"ב). מקשינן: וימא כל חלוקה אינו משלם. וילקו כל חזומין ולא ישלמו ומשנינן: בפירוט רבתי תורה עדים וזממין לתשלומין.
56 וילין לה התם. אין לוקין אלא ארבעים — משום "כאשר זמם". אבל משום "לא תענד" לא לך. בדמפרש בגמרא.

יוחנן ורשב"ל. ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה בין הוא ובין אחים חייבין על הצרה. רשב"ל אמר בין הוא בין אחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. רבי אמי מחליף שמועתא אמר רבי זעירא קומי רבי יסא והא רבי אמי מחליף שמועתא אלא דעון דעון אית לרבי יוחנן ואפילו תאמר דעון דעון אית לר' יוחנן דעון דעון אית לר"ש בן לקיש. מילתיה דיצחק בר איסמיה מסייעא לרבי אמי. ומיליהון דרבנן מסייעין לרבי יסא. דאמר רבי ירמיה רבי בא תריהון בשם רבי חייה בר בא

[דף ד' ע"א]

הכל מודין בצרה שהוא חייב. מה פליגין בחלוצה ר' יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה מיליהון דרבנן אמרי חליצה פטור שמעון בר בא בעא קומי רבי יוחנן מה בין חולץ ומה בין מגרש. א"ל את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ אבל חייבין עליה משום אשתו של מת ר' יודן בעא כמה דאמר בין הוא בין אחין אינן חייבין על החלוצה אבל חייבין על הצרה.

[דף ד' ע"ב]

ניחא הוא אינו חייב על החלוצה שכבר נראה לפטור בה. וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה. אחין מה בין חלוצה אצלו. מה בין צרה אצלו. חזר ואמר אין את יודע משם מה את מחייבין אין משום אשתו של חולץ אי משום אשתו של מת. אמר ר' יוסי מה את סבור חליצה קניין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. ר' יודן בעי כמאן דאמר הכל מודין בצרה שהוא חייב. קידש אחד מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחליץ לה ובא עליה נפקעו ממנה קידושין חליץ לחבירתה ובא עליה למפריעה חלו עליה קידושין אמר ר' שמי לא כן אמר ר' ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים. מניין שאין קידושין תופסין ביבמה תלמוד לומר (דברים כה) לא תהיה אשת המת ההוצה לאיש זר שלא יהא לה הוייה אצל אחר. אמר ליה ר' יוחנן ולא מתניתא היא או לאחר שיחלוץ לך יבמך אינה מקודשת

[דף ה' ע"א]

והיה ר' יוחנן מקלם לה (ישעיהו מו) חולים זהב מכים (משלי ג) בני אל יליוזו מעיניך (משלי כז) חכם בני ושמה לבי (משלי ט) תן לחכם ויחכם עוד (משלי א) ישמע חכם ויוסף לקח. אמר ר' שמעון בן לקיש בתר כל אילין קילוסייא יכול הוא אנא פתר לה כר' עקיבה דר' עקיבה אומר יש ממזר ביבמה.

אלא תמן יבמה אחת. והכא שתי יבמות. שנייא היא איסור יבמה אחת. שנייא היא איסור שתי יבמות. ר' יודן בעא כמאן דאמר הוא אינו חייב על החלוצה אבל חייב הוא על הצרה חליצה פטור ביאה פטור כמה דתימר חליץ לה נאסרה לאחין. ודכוותה בא עליה נאסרה לאחין. תני ר' חייה מת הראשון ייבם השני. מת השני ייבם השלישי. אמר ר' יוסי מה את סבר היא חליצה היא ביאה. כיון שחליץ לה נעקרה הימניה זיקת חמת למפריעה. למפריעה חל עליה איסורו של מת אצל האחין. אבל אם בא עליה אשתו היא. ותני רבי חייא מת הראשון ייבם השני. מת השני ייבם השלישי. אחותו מאמו נשואה לאחיו מאביו. אחות אמו. גבר ובריה נסבין תרתין אחוון. אחות אשתו תרין אחין מסיבין לתרתין אחוון. ואשת אחיו מאמו. נאמר כאן אחוה ונאמר להלן (בראשית מב) שנים עשר עבדיך אחים אנחנו. מה אחים שנאמר להלן באחים מן האב הכתוב מדבר אף אחים שנאמר כאן באחים מן האב הכתוב מדבר.

[דף ה' ע"ב]

אמר רבי יונתן נאמר כאן ישיבה ונאמר להלן ישיבה (דברים יז) וירשתה וישבת בה. מה ישיבה שנאמר להלן ישיבה שיש עמה ירושה. אף ישיבה שנאמר כאן ישיבה שיש עמה ירושה. ר' אבון בר ביסנא בשם ר' יונתן דבית גוברין ישבו את ששיבתן בבית אחד. יצאו אחים מן האם שזה הולך לבית אביו וזה הולך לבית אביו. יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. ר' בון בר חייא אמר ר' בא בר ממל בעי איילונות ואשת אחיו שלא היה בעולמו היו בפרשה. מה חמית מימר איילונות צרתה מותרת. ואשת אחיו שלא היה בעולמו צרתה אסורה. אמר ליה איילונות מטעם אחר הוצאתה אשר תלד יצאת זו שאינה יולדת. לא דיך שאינה מתייבמת אלא שאת מבקש לאסור צרתה. אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו ערוה היא וערוה פוטרת צרתה. אסי אמר צרת איילונות אסורה. מתניתא פליגא על אסי וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונות צרותיהן מותרות. ר' בון בר חייה בשם ר' בא בר ממל מה דמר אסי כר' מאיר דרבי מאיר אמר כל שאין את מייבמיני אין את מייבם צרתי. וכלתו. אמר ר' יוסי זאת אומרת שמותר לאדם לישא את אשת בן אחיו:

הלכה ב משנה הרי אילו פוטרת צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם וכולם אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונות צרותיהן מותרות שאין את יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו איילונות או שמיאנו:

גמרא רבי יוחנן אמר ממונת היא ביבם לעקור זיקת חמת ולהתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב ורשב"ל תריהון אמרין אינה ממונת ביבם לעקור זיקת חמת ולהתיר צרה לאביה וכלה לחמיה.

[דף ו' ע"א]

רב ור' שמעון בן לקיש בבית שמאי דבית שמאי אומרים בבעל. מה אנן קיימין אם באומרת אי איפשי לא בנישואין ולא בנישואין אחיד כל עמא מודיי שהיא עוקרת. אלא כן אנן קיימין באומרת איפשי בנישואין. רבי יוחנן אמר באומרת אי איפשי לא בנישואין ולא בנישואין אחיד. רב ורשב"ל תריהון אמרין באומרת אי איפשי בנישואין אבל בנישואין אחיד רוצה אני. מתניתא פליגא על רבי יוחנן וכולן אם מתו או מיאינו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות. נתגרשו ולא הימינו. ודכוותה מיאינו הימינו. תני ר' חיה כן אם מיאינו או נתגרשו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מייבמות. אמר ר' יודן אביו דרבי מתניתא תיפתר שמתו ולא מיאינו דמתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת. כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה ומתה צרתה חולצת ולא מתייבמת. אמר ר' אבא מרי אפי' תימר בקיימת תיפתר שאין שם יבם אחר אלא אביה. ר' יונה אמר בלבד מן האירוסין. ר' יוסה אמר אף מן הנישואין במחזירה תנינה חזר בו רבי יוסי. אמר ליה ר' פינחס לא כן אלפן רבי מן הנישואין. אמר ליה והיא קבועה גבך כמסמרא. אמר ר' זעורה קומי ר' מנא יאות אמר ר' יוסי עד לא יחזור בה. אלו בתו מן הנישואין בלא איילונות צרתה אסורה מפני שניתוסף לה איילונות צרתה מותרת. אמר ליה איילונות כמי שאינה בעולם. אלו שתי יבמות אחת איילונות ואחת שאינה איילונות ובא היבם וחליץ לה ובא עליה שמא פטר בחברתה כלום.

[דף ו' ע"ב]

הוי איילונות כמי שאינה בעולם: בתו. ובתו ממונת. ולא בנישואין תורה היא את בתי נתתי לאיש הזה. ר' חונה בשם ר' שמעון בן לקיש תיפתר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה ר' אחא ר' חנינה בשם רבי שמעון בן לקיש זאת אומרת שאין קטנה יולדת דלא כן תמתין עד שתגדיל ותמאן בבעלה ותתיר צרתה לחתנה. כלתו של רבי ישמעאל מיאנה ובנה על כתיפת. ר' חקיה בשם ר' אבהו ר' יודה ור' שמעון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד. תני עד אימתי הבת ממונת עד שתביא שתי שערות דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר עד שירבה השחור. רבי שמעון אומר עד שתתפשט חקף. רבי זעורה ר' חייא בשם רבי שמעון בן לקיש עד שתתפשט חקף ויהא השחור רבה על הלבן. ר' אבהו ר' לעזר בשם ר' הושעיה הלכת כרבי יודן. רבי יהושע

בן לוי אמר הלכה כרבי יודה. אתא עובדא קומי ר' יסא אמר איזלון לגבי רבי אבהו דאית ליה אולפן הלכה כרבי יודה. אנן לית לן אולפן הלכה כרבי יודה. רבי חנינה אמר הלכה כרבי יודה. רבי יוחנן אמר לציפורייתא אתון אמרין בשם רבי חנינה הלכה כרבי יודה. ולית היא כן. מאי כדון. חברייתא בשם רבי חנינה מודיי רבי יהודה שאם נבעלה משהביאה שתי שערות שאין יכולה למאן. רבי זעורה בשם ר' חנינה מודיי ר' יודה שאם נתקדשה משהביאה שתי שערות שאינה יכולה למאן. על דעתיה דרבי זעורה דאמר נתקדשה משהביאה שתי שערות. הא אם נתקדשה עד שלא הביאה שתי שערות ונבעלה משהביאה שתי שערות יכולה היא למאן ניהא. על דעתין דחבריא דאינון אמרין נבעלה משהביאה שתי שערות הא אם נבעלה עד שלא הביאה שתי שערות יכולה היא למאן. וזה אימת עיברה וילדה עד שלא הביאה שתי שערות. וחיה היא. לא כן אמר רבי רדיפא רבי יונה בשם ר' אילא איתא עיברה וילדה עד שלא הביאה שתי שערות היא ובנה מתים. משהביאה שתי שערות היא ובנה חיים. עיברה עד שלא הביאה שתי שערות וילדה משהביאה שתי שערות היא חיה ובנה מת. מאי כדון. רבי ישמעאל <בר> רבי יהודה עד שירבה שחור כרבי שמעון על תנאי קידושי הראשון בעל. על דעתיה דרבי מאיר ורבי יודה דאמרי בסימנין הדבר תלוי ניהא. על דעתיה דרבי שמעון דו אמר לכשיוסף בה קנין אחר מעתה אפילו גדולה. אמר ר' יצחק וכיני אלא כדי שלא יתפרצו בנות ישראל בזימה.

[דף ז' ע"א]

אתייתא עובדא קומי ר' יוסי אמר יבדקו דדיה. מזה כרבי יודה דרבי יודה אמר עד שירבה שחור. והוא דאמר רבי יהושע בן לוי אין בין ימות הנערות לימות הבגרות אלא ששה חדשים בלבד. ואמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן אין עושין מעשה. הדיא דתימר בתוך הזמן. אבל לאחר הזמן עושין מעשה. ברם הכא ספק רבה שחור ספק לא רבה שחור כופו אני ליתן גמ. רבה השחור אינו נוגע בגמ:

הלכה ג משנה באי זה צד פטורות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונישאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה אפילו הן מאה: >היא מתניתא כל היכולות למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת:

הלכה ד משנה באי זה צד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האילו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת:

גמרא כיני מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה ומתה צרתה הולצת ולא מתייבמת:

הלכה ה' משנה שש עריות חמורות מאילו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו:

גמרא מה אינה חמורה הכא כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר. מהו חמורות שאינן יכולות להינשא לאחים שלא בעבירה.

[דף ז' ע"ב]

ותני ר' חיה כן וכולן אם יכולות להינשא לאחין שלא בעבירה צרותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום. תני רבי חיה אין צרה אלה מאה בלבד. אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. ר' ירמיה בעי ותהא צרה מן השוק. אמר ר' יוסה לא שמיע רבי ירמיה הדא דתני רבי חיה לא שמיע למתניתין מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות. חזר ומר אין דשמיע אלא כאינש דשמיע מילה ומקשי עלה. ר' ירמיה בעי הכא על הצרה מהו שיהא חייב עליה משום אשת אח. אמר רבי יוסי אילו איפשר לצרה בלא אשת אח יאות. איפשר לאשת אח בלא צרה. איפשר לצרה בלא אשת אח. ואשת אח לא יבמתו היא. אמר רבי יוסה כי ר' בון תיפתר שהיה לה בנים מאחים:

הלכה ו' משנה בית שמאי מתירין את הצרות לאחים וב"ה אוסרין חולצו ב"ש פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל המהרות והטמאות שהיו אילו מטהרין ואילו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אילו על גב אילו:

גמרא רבי סימון בשם ר' יוסי בשם נהוריי טעמון דבית שמאי (דברים כה) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר. החיצוני לא תהיה לאיש זר. אתייא דבית שמאי כאילין כותייא שהן מייבמין את הארוסות ומוציאין את הנשואות דאינון דרשין חוצה החיצונה. מה מקיימין ב"ש (שם) ובן אין לו. אמר רבי יעקב דרומיאי קומי ר' יוסי

[דף ח' ע"א]

ובן אין לו מן הנשואה החיצונה לא תהיה לאיש זר.

אמר ליה לא יחסדונן כותאי דאת מקיים דרשיהון. תני רבי שמעון בן אלעזר נומיתי לסופרי כותים מי גרם לכם למטעות דלית אתון דרשין כרבי נחמיה דתני בשם רבי נחמיה כל דבר שהוא צריך למ"ד מתחילתו ולא ניתן לו. ניתן לו ה"א בסופו. כגון לחוץ חוצה. לשעיר. שעירה. לסוכות סוכותה. מתיבין לרבי נחמיה והא כתיב (תהילים ט) ישובו רשעים לשאלה. אמר רבא בר זבדא לדיומי התחתונה של שאול. תני אמר רבי יוחנן בן נורי ראה היאך הלכה זו רווחת בישראל אם לקיים דברי בית שמאי הוולד ממזר מדברי בית הלל. אם לקיים דברי בית הלל הוולד ממזר מדברי בית שמאי. בואו ונתקן שיהו הצרות חולצות ולא מתייבמות. תני לא הספיקו להתקין עד שנמרפ' השעה. אמר רבן שמעון בן גמליאל ואם כן מה נעשה לצרות הראשונות שנישאו. אמר רבי לעזר אע"פ שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות מודין היו שאין הוולד ממזר. שאין ממזר אלא מאשה שהוא אסורה עליו איסור ערוה והייבין עליה כרת. אמר רבי טרפון תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאה לכהונה. שאלו את רבי יהושע בני צרות מה הן. אמר להן הרי אתם מכניסין את ראשי בין שני ההרים הגבוהים בין דברי בית שמאי ובין דברי בית הלל בשביל שיריצו את מוחי. אבל מעיד אני על משפחת בית ענוביי מבית צבועים ועל משפחת בית נקיפי מבית קושש שהיו בני צרות והיו בני בניהם כהנים גדולים עומדין ומקריבין על גבי המזבח ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה שנכנסו זקנים אצל ר' דוסא בן הרכינס לשאול לו על צרת הבת. אמרו לו אתה הוא שאת מתיר בצרות. אמר לון מה שמעתון דוסא בן הרכינס. אמרו לו בן הרכינס אמר לון וינתן אחי הוה בכור שטן ומתלמידי בית שמאי הוזהרו ממנו שלש מאות תשובות יש לו על צרת הבת. אזלון לגבי' שלח וכתב לי' היוזהר שחכמי ישראל נכנסין אצלך. עלון ויתייב להו קומי. הוה מסביר להון ולא סברין מיסבר להון ולא סברין. שריין מתנמנמין. אמר להון מה אתון מתנמנמין שרי מישידי עליהון צרירין. ואית דמריין בחד תרע עלון ובתלתא נפקין. שלח אמר ליה מה שלחת לי בני נש בעו מילף ואמרת לי אינן חכמי ישראל. אתו לגביה אמרון ליה את מה את אמר. אמר להון

[דף ה' ע"ב]

על המדוכה הזאת ישב חגי הנביא והעיד שלשה דברים על צרת הבת שתינשא לכהונה. ועל עמון ומואב שהן מעשרין מעשר עני בשביעית. ועל גירי תדמור שהן כשרין לבא בקהל. אמר תלון שני עיני דניהמי לחכמי ישראל. ראה את רבי יהושע וקרא עליו (ישעיהו כח) את מי יורה דעה. זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אנזיו בדברי תורה. את ר"ע וקרא עליו (תהילים לד) כפירים רשו ורעבו. מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו (תהילים לו) נער הייתי גם זקנתי. מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא. ועיני

דמיון לדידיה. אמר רבי חנינה דציפורין אף ר' טרפון הוה עמהן וקרא עליו כהדא דרבי לעזר בן עזריה. ר"נ בר יעקב אמר מקבלין גרים מן הקרדוין ומן התדמוריים. ר' אבהו בשם ר"י מתני' אמרה בן שגירי תדמור כשירין. תמן תנינן כל חתמין הבאין מרקס טהורין. הא גירי תדמור כשירין. ר' יעקב אמר שמועתא. רבי חנינ' ורבי יהושע בן לוי חד מכשיר וחד מקבל. מאן דמכשיר מקבל. ומאן דמקבל לא מכשיר. רבי יוסי בי ר' בון בשם ר' נחמן בר יעקב אבל ליוחסין עד נהר זרוק. רבי יוסי בי רבי בון אמר רב ושמואל חד אמר עד נהר זרוק. וחורנה אמר עד נהר וואניי. רבי יהודה אמר בין הנהרות כגולה ליוחסין. ר' חנינה ברוקא בשם רבי יהודה בני מישא לא חשו להו אלא משם ספק חללות. וכהנים ששם לא הקפידו על הגרושו'. תמן קריין למישא מתה. למדי חולה עילם וגווכאי גוססות. חבל ימא תכילתא דבבל שניות. עוויינא וגווכאי וצוצרייה. תכילתא דחביל ימא. אע"פ שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות ובאחיות ובגט ישן ובספק אשת איש ובמקדש בשוה פרוטה והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי והאשה מתקדשת בדינר ובשוה דינר. לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מב"ש אלא נוהגין באמת ובשלוש שנא' (זכריה ח) והאמת והשלוש אהבו.

[דף ט' ע"א]

ממזרות בנתיים ואת אמר הכין. היך עבידא קידש הראשון בשוה פרוטה והשני בדינר על דעתיה דבית שמאי מקודשת לשני והוולד ממזר מן הראשון. על דעת' דבית הלל מקודשת לראשון והוולד ממזר מן השני. ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן מודין ב"ש לבית הלל לחומריין. מעתה בית שמאי ישאו נשים מבית הלל דאינון מודיי להון. ובית הלל לא ישאו נשים מבית שמאי דלית אינון מודיי להון. רבי הילא בשם ר' יוחנן אילו ואלו כהלכה היו עושין. אם כהלכה היו עושין בדא תנינן שלחו להן ב"ש ופחתוהו שב"ש אומרים עד שיפחות את רובה. אמר רבי יוסי בי רבי בון עד שלא בא מעשה אצל בית הלל היו בית שמאי נוגעין בו. משבא מעשה אצל בית הלל לא היו בית שמאי נוגעין בו. אמר ר' אבמרי יאות מה תנינן טימאו טהרות למפרע לא מיכן ולהבא. רבי יוסי בי רבי בון אמר רב ושמואל חד אמר אילו ואילו כהלכה היו עושין. וחד אמר אילו כהילכתא ואילו כהילכתא. ממזרות בנתיים ואת אמר הכין. המקום משמר ולא אירע מעשה מעולם. כהדא דתני כל הרוצה להחמיר על עצמו לנהוג כחומרי בית שמאי וכחומרי בית הלל על זה נאמר (קוהלת ב) והכסיל בחושך הולך. כקולי אילו ואילו נקרא רשע אלא או כדברי בית שמאי כקוליהם וכחומריהם. או כדברי בית הלל כקוליהם וכחומריהם. הדא דתימר עד שלא יצאת בת קול. אבל משיצאת בת קול לעולם הלכה כדברי ב"ה. וכל העובר על דברי בית הלל חייב מיתה. תני יצאתה בת קול ואמרה

אילו ואלו דברי אלהים חיים הם אבל הלכה כבית הלל לעולם. באיכן יצאת בת קול. רב ביבי בשם רבי יוחנן אמר ביבנה יצאת בת קול:

פרק ב

הלכה א משנה כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחין ומת אחד מהן ונולד להן אח ואחר כך ייבם השני את אשת אחיו

[דף ט' ע"ב]

ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת:

גמרא (דברים כה) יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו דלא כן מה אנן אמרין מת בלא בנים תהא אשתו אסורה להינשא. שמא יוליד אביו בן ותהא אשתו זקוקה לייבום. מעתה אפילו מתה אמו תהא אשתו אסורה להינשא שמא ילך אביו וישא לו אשה אחרת ויוליד בן ותהא אשתו זקוקה לייבום. ויאמר קרייה ובן ואב אין לו. אלא כן אנן קיימין כשמת והניח את אשתו מעוברת שלא תאמר אילו מת והניח את אשתו מעוברת שמא אינה צריכה להמתין לידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קיימא. אף הכא תהא צריכה להמתין ולידע אם בן קיימא הוא ואם אינו בן קיימא לפום כן צריך מימר יחדיו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. יבמה יבא עליה. זה הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. יכול יהא כשם שהביאה גומרת בה כך יהא מאמר גומר בה. תלמוד לומר ויבמה עורה את כל הפרשה כולה לייבום. הביאה גומרת בה ואין המאמר גומר בה. אם כן מה הועיל בה מאמר. לאוסרה לאחרין. רבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה. מה טעם דרבי שמעון יבמה יבא עליה זו הביאה. ולקחה לו לאשה זה המאמר. וכשם שהביאה גומרת בה כך המאמר גומר בה. או יבמה יבא עליה והרי היא לקוחה לו והמאמר לא הועיל בה כלום. רבי לעזר בן ערך אומר המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעם דרבי לעזר בן ערך ולקחה לו לאשה הרי היא כקידושי אשה. מה קידושי אשה קניין קניין גמור. אף המאמר קונה קניין גמור ביבמה. אי זו היא מאמר ביבמה הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף. בין רבנין בין ר' שמעון מודיי בה כרבנין צד שקנה בה מאמר כנגדו אסור בצרה. וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו הותר בצרה. לפיכך חולצת ולא מתייבמת. כרבי שמעון קנה מאמר שתיהן <מוותרות> אסורות לא קנה מאמר

הראשונה אסורה והשנייה מותרות מספק חולצת ולא מתייבמת. מה נפיק מן ביניהון. בא על השנייה על דעתין דרבנן ביאות ערוה

[דף י"ע"א]

מפני שעשה בה מאמר. הא אם לא עשה בה מאמר מת יבמת ואין לו זיקה בה. א"ר חגי קיימתה כההוא דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה והכא כיון שמת בטלה זיקתו:

הלכה ב משנה שני אחין ומת אחד מהן וייבם השני את אשת אחיו ואחר כך נולד להן אה ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה או חולץ לאיזו שירצה:

גמרא ר' שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה ואת אמר חכין. ומייבמין לבעלת מאמר וחש לומר שמוא קנה מאמר ונמצא מתחייב עליה משם אשת אחיו שלא היה בעולמו. וחולצין לבעלת מאמר וחש לומר שמוא קנה מאמר ונמצאת השנייה זקוקה לו הווי מה דאמר רבי שמעון על רישיה. אמר רבי יוחנן מודה רבי שמעון בראשונה. אשכח תני עוד היא במחלוקת. מה בין ראשונה ומה בין שנייה. ראשונה בא ומצאה באיסור. והשנייה בא ומצאה בהיתר. רבי יוחנן בעי אשת אביו שמצאה לפני אחד מן השוק מה אמר בה רבי שמעון מפני שמצאה בהיתר מותרת. לא אמר רבי שמעון אלא על ידי אחין מן האב. רבי יעקב בר אחא אמר רבי שמעון בן לקיש בעי אשת אחיו מאמו שמצאה לפני אחד מן השוק מה אמר בה רבי שמעון. מפני שמצאה בהיתר מותרת. לא אמר רבי שמעון אלא על ידי אחים מאב. רבי יודן בעי צרת אחות אמו שמצאה לפני אחד מן השוק מפני שמצאת בהיתר מותרת. רבי אבין בעין

[דף י"ע"א]

גרושה שנעשית אלמנה את אמר מה דאמר ר' שמעון על ראשה. מה אמר רבי שמעון בבעלת מאמר. נישמעינה מן הדא רבי שמעון אומר ביאתה וחליצה של אחת מהן פוטרת צרתה. ואם חלק לבעלת מאמר אף השנייה צריכה חליצה. את אמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. מה נפשך קנה מאמר שתיהן נשיו נפטרה בחליצת חבירתה. לא קנה מאמר אין הראשונה צריכה חליצה ואם חלץ לבעלת מאמר אף השנייה צריכה חליצה שמוא לא קנה מאמר. ולא נגעה בה חליצה וייבום שמוא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חבירתה. מה נפיק מן ביניהון. חלץ לראשונה

ובא על השנייה. על דעתין דרבנן ביאת ערוה. על דעתיה דרבי שמעון אינה ביאת ערוה. בא על הראשונה ובא

[דף י"א ע"א]

על השנייה. על דעתין דרבנן הראשונה ביאת ערוה. והשנייה צריכה גט וחליצה. על דעתיה דרבי שמעון שתייהן צריכות גט. הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר. והשנייה צריכה גט שמא קנה ייבום שמא קנה מאמר נפטרה <מחליצת> מביאת חבירתה. רבי זעורה בשם רבי ששת תני תמן דברי רבי שמעון שתייהן אסורות וקשיא קנה מאמר שתייהן מותרות. לא קנה מאמר אלא זיקה. וקשיא קנה זיקה שתייהן מותרות. לא קנה זיקה הראשונה אסורה והשנייה מותרת שמא זיקת ר' שמעון כמאמר דרבנן. כמה דרבנן אמרו המאמר קנה ומשייר. כן אמר זיקה קונה ומשיירת. וקשיא צד שקונה זיקה כנגדו אסור בצרה. צד שלא קנה זיקה כנגדו היתר בצרה. אמר שמי וכי מה נפשך בעריות מה כדון כהיא דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייה כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה וערוה פוטרת צרתה:

[דף י"א ע"ב]

הלכה ג משנה כלל אמרו ביבמה כל שהיא אסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אחותה שהיא יבמת' או חולצת או מתייבמת:

גמרא אמר ר' זעירא עד דאנן תמן אפקינן ארבע עשרה מן דעד אחותה שהיא יבמתה מתייבמת חוץ מבתו. דסלקינן להכא שמעינן הכא דתני ר' חייה. דתני ר' חייה בתו מאנוסתו נשואה לאחיו מאביו ולו אחות מאם מאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא בנים הרי זה אסור בבתו ומותר באחותה הדא היא אחותה כשהיא יבמתה מתייבמת. פשיטא הדא מילתא. איסור מצוה ואיסור קדוש' חליץ נפטרה צרתה. ובא עליה. רבי יוסה אמר איתפלגון ר' לעזר ור' יוחנן אמר לא נפטרה צרתה. ר' שמי מחלף שמועה מסתברא על דרבי שמי דבכל אתר ר' לעזר סמך לרבי חייה רבה דתני ר' חייה איסור מצוה איסור קדושה חליץ לה ובא עליה נפטרה צרתה:

הלכה ד משנה איסור מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל למזור ולנתין:

מסכת יבמות פרק ארבעה עשר

א. האשה שאמרה: 'גרשני בעלי, חלץ לי יבמי, נתיבמתי ליבמי, ומת' - הרי זו אינה נאמנת. כל אלו שאינן נאמנות להעידן - אף היא אינה נאמנת להעידן.

ב. עד אומר 'מת', ועד אומר 'לא מת'. אשה אומרת 'מת' ואשה אומרת 'לא מת' - הרי זו לא תנשא. רבי מנחם ברבי יוסי אומר: עד אומר 'מת' ועד אומר 'לא מת' ונשאת, ובא אחר ואמר 'לא מת' - הרי זו לא תצא, אבל בתחלה, עד אומר 'מת' ועד אומר 'לא מת', אשה אומרת 'מת' ואשה אומרת 'לא מת', אף על פי שנשאת - תצא, אחת אומרת 'מת' ושתיים אומרות 'לא מת' - הרי שתי נשים כאיש אחד. רבי נחמיה אומר: כל מקום שהכשירו חכמים עד אחד - הלך אחר רב דעות, ועשו שתי נשים לאשה אחת כשני אנשים לאיש אחד. שנים אומרים 'מת' ומאה אומרים 'לא מת' - הרי מאה כשני עדים.

ג. קדש אחת מחמש נשים, ואין ידוע איזו קדש, וכל אחת ואחת אומרת: 'אותי קדש'. לקח אחד מחמשה, ואין ידוע מאיזה מהם לקח, וכל אחד ואחד אומר: 'ממני לקח'. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבה, על שקדש אחת מחמש נשים ואינו ידוע איזו מהן קדש - שמניח דמי כתבה ביניהם ומסתלק. על מה נחלקו? על שבעל, ולא נחלקו על שלקח מקח מחמשה בני אדם, ואין ידוע מאיזה מהם לקח - שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק, על מה נחלקו? על שגזל; שרבי טרפון אומר: מניח גזלה ביניהם ומסתלק, ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד. ומודה רבי טרפון, באומר לשנים: גזלתי את אחד מכם מנה, ואין ידוע איזהו, או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה, ואין ידוע איזה - נותן לזה מנה ולזה מנה; שהודה מפני עצמו.

ד. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - היא מתרת, וצרתה אסורה. רבי אליעזר אומר: הואיל והתרו ליבמין - התרו לכל אדם. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה: 'מת בעליך', והיה לו אח, ויבמה ומת, ואחר כך בא בעלה - אסור בה ומת בוצרתה. אסור בה ומת באשת אחיו.

ה. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - היא מתרת וצרתה אסורה. רבי אליעזר אומר: הואיל והתרו ליבמין - התרו לכל אדם.

ו. שתי נשים, לזו עדים ובנים, ולזו אין עדים ובנים - שתיהן מתרות. נפל לבור אריות - אין מעידין עליו. לתוך כבשן האש - מעידין עליו. מעידין על המגיד, ואין מעידין על צלוב. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף על המגיד אין מעידין, מפני שיכול לכוות ולחיות.

ז. נפל לגוב אריות - אין מעידין. בור ששלא נחשים ועקרבים - מעידין עליו. רבי יהודה בן בתירה אומר: אין מעידין עליו, שמא חבר הוא. נפל לתוך כבשן האש - מעידין עליו. ליורה מלאה יין ושמן - מעידין עליו. משום רבי אחא אומר: של שמן - מעידין עליו, מפני שהוא מבכיר, ושל יין אין מעידין עליו - מפני שהוא מכבה. אמר לו: תחלתו מכבה וסופו מבכיר. אליעזר בן מהבאי אומר: מעידין על השומא. מת פלוני, אבד פלוני, נהרג פלוני, אין פלוני בעולם, אין ממנו כלום, תנשא אשתו - אין מעידין עליו.

ח. נפל למים, בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף - אשתו אסורה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: מים שיש להם סוף - אשתו מתרת. מים שאין להם סוף - אשתו אסורה. שמא גל טורד אותו ומעלה אותו ליבשה. אמר רבי עקיבה: כשהייתי בא בים, ראיתי ספינה שטבעה בים, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבתוכה.

שמעון בן גמליאל: מעשה בקולר של בני אדם⁴ שהלכו לאנטוכיא⁵, ובחזירתן אמרו: 'נהרג ממנו איש פלוני יהודי', ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו. ושוב מעשה בששים בני אדם שירדו לכרכוס ביתר⁶, ולא עלה אחד מהם, ובא מעשה לפני חכמים, והשיאו את נשיהם.

יא. אין מעידין עליו, עד שיהיו מזכירין שמו ושם אביו, שמו ושם עירו. אבל אם אמר: 'אחד יצא מעיר פלוני' – מפשפשין⁷ באותה העיר. אם לא יצא משם אלא הוא – תנשא אשתו. מעשה בשנים שהיו רצים אחר העובד כוכבים, ונתלה אחד בזית, ופשחו⁸, ורדף את העובד כוכבים. ואמר לו חברו: 'יִישַׁר כַּחַף אַרְיָה!' אמר לו: 'מנין אתה מכיר בי שאריה שמי? כך אני נקרא בעירי' – יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא⁹. לזמנים חלה ומת, והשיא רבי טרפון את אשתו.

יב. אין בודקין עדי נשים בדרישה ובחקירה; דברי רבי עקיבא. רבי טרפון אומר: בודקין לעדי נשים בדרישה ובחקירה. מעשה באחד שבא לפני רבי טרפון להעיד עדות אשה. אמר לו: 'בני! היאך אתה יודע לאשה זו עדות זו?' אמר לו: 'אני והוא היינו הולכים בדרך, ורדף אחרינו גיס, ונתלה ביחור תאנה ופשחו, והחזיר את הגיס לאחרי'. אמרתי לו: 'משבחך אני אריה!' אמר לי: 'יפה אמרת, בנות לשמי, שכך קוראים אותי בעירי' – יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא⁹.

וכשבאתי למדינות קפוטקיא, וראיתי, בא וישב ודן לפני בהלכה, נמתי לו: 'בני! היאך עלית מן הים?' גם לי: 'טרדני גל לחברו, וחברו לחברו, עד שהגעתי ליבשה'. אמרתי: 'כמה גדולים דברי חכמים! שאמרו: מים שאין להם סוף – אשתו מתרת, מים שאין להם סוף – אשתו אסורה'.

ט. אמר רבי, מעשה בשני בני אדם מכמרים מכמורין¹ בירדן, ונכנס אחד מהם למחילה של דגים, ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה, ושהה חברו עליו כדי שתצא נפשו, ובא והודיע בתוך ביתו. לשחרית זרחה חמה, והכיר פתחה של מחילה, ובא ומצא הספד קשור בתוך ביתו. אמר רבי מאיר: מעשה באחד שנפל לבור גדול, ועלה לאחר שלשה ימים. אמרו לו: אין מזכירין מעשה נסים.

י. אפלו שמע קול מקוננת שמזכרתו בין המתים – אין עדות גדולה מזו. שמע בית דין של ישראל, שהיו אומרים: 'פלוני בן פלוני מת' או 'נהרג' – תנשא אשתו. שמע בקונטרסין² של מלכים, שהיו אומרים: 'פלוני בן פלוני מת', או 'נהרג' – לא תנשא אשתו³. משאים על פי בת קול. מעשה שעמד אחד על ראש ההר, ואמר: 'איש פלוני בן פלוני, נשכו נחש ומת! הלכו ומצאו שתפחו עיניו, והשיאו את אשתו. ובעובד כוכבים, אם היה מתכנן להעיד – אין עדותו עדות. אבא יודן איש צידון אומר: מעשה בישראל וכוותי אחד, שהיו מהלכין בדרך, ובא כותי ואמר: 'חבל על אותו יהודי שהיה עמי בדרך, ומת בדרך, וקברוהו! והשיאו את אשתו. אמר רבי

⁴ חבורת אנשים.

⁵ והיו ביניהם יהודים וגוים ביחד.

⁶ באשר העיר ביתר היתה במצור.

⁷ בודקים ומחפשים.

⁸ נתק את עין הזית, כדי לרדף בו את העובד כוכבים.

¹ פורסין מצודות לצוד דגים.

² תממנים להרג, אצל מלכי הגוים.

³ כי יש בהם שמקבלים שחד ומניחים אותו בתמים.

לִימִים חָלָה וּמָת, אָמַר לוֹ: כִּךְ אֲמַרְתָּ לִי יוֹחֲנָן בֶּן יוֹנָתָן מִכְּפָר שִׁיחִיא'. אָמַר לִיה: 'לֹא, אֲלֵא כִךְ אֲמַרְתִּי לָךְ. אָמַר לִי: לֹא רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן יוֹחֲנָן אֲרִיָּה דְּמִכְּפָר שִׁחִיא, אֲלֵא יוֹחֲנָן בֶּן יוֹנָתָן אֲרִיָּה דְּמִכְּפָר שִׁיחִיא'. בְּדָק רַבִּי טְרָפוֹן לְעִדּוּתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וּנְמַצָּאת מְכוּנָתָה, וְהִשִּׁיא אֶת אִשְׁתּוֹ. מִכָּאן וְאֵילָךְ הִנְהִיגוּ, שִׁיְהוּ בּוֹדְקִים לְעַדֵּי הַנָּשִׁים בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה. אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: לְכַשְׁתָּהּא פּוֹנְדִיקִית⁹ – תְּהֵא נֶאֱמָנָת.

מסכת כתובות פֶּרֶק ראשון

א מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: 'בְּתוּלָה נִשְׂאת לַיּוֹם הַרְבִּיעִי? שֶׁאִם הִיָּה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים, הִיָּה מְשֻׁכִּים לְבֵית דִּין. אִם כֵּן, תִּנָּשֵׂא בְּאֶחָד בְּשֻׁבָּת? אֲלֵא כְּדִי שִׁיתֶקֶן צָרְכֵּיו כָּל יְמוֹת הַשָּׁבָת, הִתְקִינוּ שִׁיְהֵא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בְּרַבִּיעִי, וּמִסְפָּנָה וְהִילָךְ, נִהְגוּ הָעָם לִכְנוּס בְּשַׁלְיִשִּׁי, וְלֹא מִחוּ בִּידֵם חֻכְמִים. רָצָה לִכְנוּס בְּשָׁנִי – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אִם מִפְּנֵי הָאֵנס – מִתָּר. וּמִפְּרִישִׁין אֶת הַחֲתָן מִן הַכֶּלֶה לַיְלִי שִׁבְתָּ תַּחֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: 'אֲלֵמָנָה נִשְׂאת בְּחִמִּישִׁי? שֶׁאִם נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בְּאֶחָד מִכָּל יְמוֹת הַשָּׁבָת – מְנִיחָה וְהוֹלֵךְ לְמִלְאכְתָּהּ. הִתְקִינוּ שִׁיְהֵא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בְּחִמִּישִׁי, שִׁיְהֵא בְּטֵל שְׁלֹשָׁה יָמִים: חִמִּישִׁי, וְעָרַב שִׁבְתָּ וּשְׁבָתָה – שְׁלֹשָׁה יָמִי בְּטֵלָה, נִמְצָא שְׂמִחַ עִמָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים.

ב. גְּדוּל הַבָּא עַל הַקְטָנָה, וְקָטָן שָׂבָא עַל הַגְּדוּלָּה, וּמִכַּת עֵץ – כְּתֻבָּתָהּ מֵאֲתִים. מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֲגָרָא אָמְרוּ: אִיזוּ קְטָנָה וְאִיזוּ קָטָן? קָטָן פָּחוֹת מִכֵּן תִּשְׁעָ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, קְטָנָה פָּחוֹתָהּ מִכַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת כְּדָרָךְ שֶׁהַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים, כְּגוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן, וּבֵית כַּהֵן לְיִשְׂרָאֵל – עוֹשִׂין. הַנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּכַהֲנָה, וְהַנּוֹתֵן בָּהּ תִּקְנָה שֶׁהִתְקִינוּ בֵּית דִּין, בֵּית יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן בֵּית כַּהֵן לְיִשְׂרָאֵל – נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זָזוּ.

ג. פָּקַח שֶׁנִּשְׂא חֲרָשָׁת, אוֹ שׁוֹטָה – כְּתֻבָּתָן מֵאֲתִים, מִפְּנֵי שְׁרוּצָה לְהַחְזִיק לָהֶם אֶת הַנִּכְסִים. חֲרָשׁ וְשׁוֹטָה שֶׁנִּשְׂאוּ פָּקֻחוֹת, אִף עַל פִּי שִׁחְזוּר חֲרָשׁ וְנִתְפַּקַּח, שׁוֹטָה וְנִשְׁתַּפָּה – אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה. רָצוּ לָקִים – נוֹתֵנִין כְּתֻבָּה מְנָה. עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעוֹבֵד הַבָּא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שִׁחְזוּר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּר, הָעוֹבֵד וְנִשְׁתַּחֲרָר – אֵין לָהֶן כְּתֻבָּה. רָצוּ לָקִים – נוֹתֵנִין כְּתֻבָּה מְנָה. יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַשִּׁפְחָה וְעַל בֵּית עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִף עַל פִּי שִׁחְזוּרָה הַשִּׁפְחָה וְנִשְׁתַּחֲרָרָה, בֵּית עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּרָה – אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה. רָצָה לָקִים – נוֹתֵן כְּתֻבָּה מְנָה.

ד. בּוֹגֵרֵת וְאֵילוֹנִית – כְּתֻבָּתָן מֵאֲתִים. נִשְׂאת בְּחֻזָּקָה שֶׁהִיא כְּשֶׁרָה, וְנִמְצָאת אֵילוֹנִית – אֵין לָהּ כְּתֻבָּה. רָצָה לָקִים – נוֹתֵן כְּתֻבָּה מְנָה.

ה. הַבָּא עַל הַחֲרָשָׁת, וְעַל הַשׁוֹטָה, וְעַל הַבּוֹגֵרֵת, וּמִכַּת עֵץ – אֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. סוּמָא וְאֵילוֹנִית – יֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. סוּמָכּוֹס אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוּמָא – אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִין.

ו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בִּיהוּדָה, בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מִפְּשָׁפְשִׁין¹⁰ אֶת הַחֲתָן וְאֶת הַכֶּלֶה שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם כְּנִיסָתוֹ לַחֲפָה, וּבִגְלִיל לֹא נִהְגוּ כֵּן. בִּיהוּדָה, בְּרֵאשׁוֹנָה, הָיוּ מִיַּחֲדִים אֶת הַחֲתָן וְאֶת הַכֶּלֶה שְׁעָה אַחַת קֹדֶם לַחֲפָה – כְּדִי שִׁיְהֵא לְבוֹ גֵּס בָּהּ. וּבִגְלִיל לֹא נִהְגוּ כֵּן. בִּיהוּדָה, בְּרֵאשׁוֹנָה, הָיוּ מַעֲמִידִין שְׁנֵי שׁוֹשְׁבֵינִין, אֶחָד מִשָּׁל בֵּית חֲתָן, וְאֶחָד מִשָּׁל בֵּית כֶּלֶה. וְאִף עַל פִּי כֵּן לֹא הָיוּ מַעֲמִידִין אֲלֵא לְנִשְׂאוֹאִין, וּבִגְלִיל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן. בִּיהוּדָה, בְּרֵאשׁוֹנָה, הָיוּ שׁוֹשְׁבֵינִין יְשָׁנִין בְּמִקְוֶה שִׁחְתָּן וְכֶלֶה יְשָׁנִין. וּבִגְלִיל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן. וְכָל שֶׁלֹא נִהְגָּה כְּמִנְהַג זֶה – אֵינוֹ יָכוֹל לְטַעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִין.

⁹ הִינוּ שֶׁתְּהִיָּה מְסִיחָה לְפִי תַפְּחָה כְּמוֹ פּוֹנְדִיקִית.

¹⁰ בּוֹדְקִים.

ז. כנסה ראשון לשם נשואין, ויש לה עדים שלא נסתרה, או אפלו נסתרה, ויש לה עדים שלא נתיחדה עמו כדי ביאה - אין השני יכול לטעון טענת בתולין. לפיכך, אין כתבתה אלא מנה. טענת בתולין כל שלשים יום; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אם נסתרה מיד, לא נסתרה אפלו לאחר שלשים.

ח. המוציא שם רע ונמצאו עדייו זוממין - הוא לוקה ונותן ארבע מאות זוז. והזוממין מקדימין לבית הסקילה. ואם היתה יתומה - הוא לוקה וכתבתה קימת. ונותן ארבע מאות זוז. והזוממין מקדימין לבית הסקילה, לא אמר לעדים שייעידו, אלא שהם באו מאליהן והעידו - הוא אין לוקה ואין נותן ארבע מאות זוז, והזוממין מקדימין לבית הסקילה. וזתה כשהיא נערה, ומשכבגרה הוציא עליה שם רע - הוא אין לוקה, ואין נותן ארבע מאות זוז, והיא וזוממין מקדימין לבית הסקילה.

ט. היתה מעברת, ואמרו לה: 'מה טיבו של עבר זה?' - 'מאיש פלוני, כהן הוא!' רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת; שזו עדות שהאשה כשרה לה. רבי יהושע אומר: אינה נאמנת. אמר להם רבי יהושע: אי אתם מודים בשבועה, ויש לה עדים שנשפית, והיא אומרת: 'טהורה אני' שאינה נאמנת? אמרו לו: לא! אם אמת בשבועה שנשפית לבין העובדי כוכבים, שיש לה עדים, תאמר בזו שאין לה עדים? אמר להם: וכי מה עדות גדולה מזו, שהרי כרסה בין שניה? אמרו לו: מפני שרוב כותים פרוצים בעריות. אמר להם: אין אפוסטרופוס לעריות. במה דברים אמורים? בעדות אשה בגופה, אבל עדות אשה בכתה - דברי הכל שהולד שתוקי.

מסכת כתבות פרק שני

א. עדים שאמרו: 'מעדין אנחנו בפלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה, עובד כוכבים נתין וממזר' - עד שלא נחקרה

עדותן בבית דין, אמרו: 'בדאין אנו' - הרי אלו נאמנין. משנחקרה עדותן בבית דין, אמרו: 'בדאין אנו' - אין נאמנים. זהו כללו של דבר: עדים שהעידו לטמא, לטהר, לרחק ו לקרב, לאסור ולהתיר, לפטור ולחייב, עד שלא נחקר עדותן בבית דין אמרו: 'בדאין אנו' - הרי אלו נאמנין, משנחקרה עדותן בבית דין אמרו: 'בדאין אנו' - אין נאמנין.

ב. יפה כח שטר מכח עדים, ויפה כח עדים מכח שטר. יפה כח שטר - שהשטר מוציא אשה מבעלה, מה שאין כן בעדים. יפה כח עדים - שהעדים שאמרו: 'מת פלוני' תנשא אשתו. כתוב בשטר: 'מת פלוני' - לא תנשא אשתו. אם אמרו: מה שכתוב בשטר זה שמענו ושכחנו - תנשא אשתו. כותב אדם עדותו בשטר ומעיד עליה אפלו לאחר מאה שנים.

ג. יפה כח שטר מכח כסף, ויפה כח כסף מכח שטר, שהשטר גובה מנכסים משעבדים, מה שאין כן בכסף. יפה כח כסף שהכסף פודה את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני, מה שאין כן בשטר. יפה כח שטר וכסף מכח חזקה, וכח חזקה מכח שטר וכסף. יפה כח שטר וכסף, ששטר וכסף קונים עבד עברי, מה שאין כן בחזקה. יפה כח חזקה, שאם מכר עשר שדות, כיון שהחזיק באחד מהם - קונה את כלם. אבל לא נתן לו אלא דמי אחת מהן, או לא כתב לו אלא על אחת מהן - לא קנה אלא אותה שדה בלבד.

ד. מאתים לכתולה ומנה לאלמנה, נזק וחצי נזק, תשלומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה - כלן אף על פי שאין כתובין בשטר גובים מנכסים משעבדין.

ה. האשה שאמרה: 'אשת איש אני', וחזרה ואמרה: 'איני אשת איש' - נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אמרה: 'נשפית וטהורה אני', ויש לי עדים שטהורה אני -

ט. נפלה לעזה בעיר¹¹. רבי יוסי אומר: אין לעזה רצאה, אלא כל שיש לו ערער – יבא ויאמר. רבי שמעון בן גמליאל אומר משם רבי שמעון בן הסגן: מעלין לכהנה על פי עד אחד, ולא על פי עד אחד בלבד אמרו, אלא אפלו אשה, לא כשתבא אשה לבית דין, אלא לכשתאמר, ויתנו לו¹².

מסכת כתבות פרק שלישי

א. שתי חזקות לכהונה בארץ ישראל – נשיאות כפים וחלוק גרנות. ובסוריא ועד מקום ששלוחי ראש חדש מגיעים – נשיאות כפים אבל לא חלוק גרנות. ובכל כסוריא. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה, מפני שבית דין קבוע שם. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כשם שהתרומה חזקה לכהנה בחלוק גרנות, כך מעשר ראשון חזקה ללויה בחלוק גרנות, והמחלק בבית דין – אין לו חזקה לכהנה.

ב. הכל נאמנים להעידה, אפלו בנה אפלו בתה, חוץ ממנה ומבעלה, שאין אדם מעיד על ידי עצמו. אומר רבי זכריה בן הקצב: המעון הזה! לא זוהי ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו, ואף על פי כן, יחד לה בית בחצרה, וכשהיא נכנסת – נכנסת בסוף בניה, והיתה נזוה מנכסיו. לא נתיחדה עמו אלא על פי בניה.

ג. נאמן אדם לומר: 'כך אמר לי אבא – משפחה זו טמאה ומשפחה זו טהורה,

אין אומרים נמתין עד שיבואו עדים ויתירוה, אלא מתירין אותה מיד, אם משהותרה באו עדים, ואמרו: נשבית היא – הרי זו לא תנשא, נשבית וטמאה היא, אף על פי שיש לה בנים – תצא. עד אומר: נשבית וטמאה היא, ועד אומר נשבית וטהורה היא. אשה אומרת: נשבית וטמאה היא, ואשה אומרת נשבית וטהורה היא – הרי זו לא תנשא, ואם נשאת – לא תצא.

ו. שתי נשים שנשבו, זאת אומרת: 'אני טמאה וחברתי טהורה', וזאת אומרת: 'אני טמאה וחברתי טהורה' – נאמנת. 'אני טהורה וחברתי טמאה' – אינה נאמנת. 'אני וחברתי טמאות' – נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה. 'אני וחברתי טהורות' – נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה.

ז. וכן שני אנשים שנשבו, זה אומר: 'חברי כהן', וזה אומר: 'חברי כהן' – נותנין להן. אבל לחזקה אין נאמנין, עד שיהיו שלשה, כדי שיהיו שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה. רבי יהודה אומר: אף אין נותנין להן עד שיהיו שלשה, כדי שיהיו שנים מעידין לזה, ושנים מעידין לזה. מעלין לכהנה לוייה וישראלים על פי עד אחד, אבל אין משיאין אלא על פי שנים. רבי יהודה אומר: אף אינו נאמן להאכילו בתרומה, עד שיהיו שלשה, שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה.

ח. אמר רבי אליעזר: אימתי בזמן שיש עוררין, אבל בזמן שאין עוררין – מעלין לכהונה על פי עד אחד, איזהו ערער? אם אמרו: 'האיך קפץ פלוני לכהונה, שלא נשא כפיו מימיו, שלא נטל כפיו מימיו'! – אין זה ערער. 'שהוא בן גרושה או בן חלוצה, עובד כוכבים, נתין וממזר' – הרי זה ערער. רבי העלה לכהונה על פי עד אחד, רבי יוסי העלה לכהונה על פי עד אחד.

¹¹ יצא לעזו בעיר שהוא פסול מן הכהונה, אבל

אותו לעזו יצא רק בעיר, ולא החזק בבית דין.

¹² אם היא אומרת על איש שהוא חוץ לבית

שהוא כהן, שומעים לה ויתנו לו את תרומתם.

החרשת, ועל השוטה, ועל הבוגרת, ועל מפת עץ - אין להן קנס. סומא ואילונית - יש להן קנס.

ו. רבי נחוניא בן הקנה אומר: הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אחי אביו, ועל הנדה - אין להן קנס. וכן היה רבי נחוניא בן הקנה אומר: יום הכפורים הרי הוא כשבת לתשלומין.

ז. אחד האונס ואחד המפתה. מה בין אונס למפתה? אונס נותן את הצער, והמפתה אינו נותן את הצער. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי אליעזר: זה וזה אין נותנין הצער, מפני שסופה להצטער תחת בעלה. אמרו לו: אין דומה נבעלת בריצון, לנבעלת שלא בריצון.

ח. אף על פי שאמרו: 'אונס נותן מיד', לכשיצא - אין נותן פלוס. רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: נותן כתובה מנה, אף על פי שאמרו: 'מפתה לכשיצא נותן', אבל בשתה ופגמה - נותן מיד, מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן? נותן מיד, אם מתה - אביה יורשה, נותן לאחר זמן, אם מתה - בעלה יורשה.

ט. אחד האונס ואחד המוציא שם רע שגרושו - כופין אותו להחזיר, אם היו כהנים - לוקים ארבעים. אחד האונס ואחד המפתה, בין היא בין אביה יכולין לעכב, שנאמר (שמות כב, טז): "אם מאן ימאן אביה" וגו'. ואומר (דברים כב, כט): "ולו תהיה לאשה"; ולו אתה כופה, ואי אתה כופה לה ליבם.

י. קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות - יש לה מכר ואין לה קנס. משתביא שתי שערות ועד שתבגר - יש לה קנס ואין לה מכר; דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר: כל מקום שיש קנס - אין מכר, וכל מקום שיש מכר - אין קנס.

ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני¹³, ושאמר לו רבו לפלוני: 'צא וטבול לתרומתך, ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו', אבל לא על ידי אחר, וכלן, אם היה כותי ונתגיר, עבד ונשתחרר - אין נאמנים. ואין נאמן לומר: 'דרך היה לפלוני במקום הזה' - 'מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה'. עובד כוכבים ונתגיר עבד ונשתחרר הרי אלו אין נאמנים לומר: 'זכור הייתי בפלוני שחיב לפלוני מנה', ודרך פלונית עוברת בשדה פלוני, מפני שהוא כמזון. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: נאמנין.

ד. אמר רבי יוחנן בן ברוקה: נאמנת אשה או קטן לומר: 'מכאן יצא נחיל זה'. במה דברים אמורים? בזמן שהעידו על מעמדן, אבל אם יצאו וחרו - אין נאמנין; שלא אמרו אלא מתוך הפחד ומתוך היראה. אחד אנשים ואחד נשים, אחד עבדים ואחד קטנים, נאמנין לומר: 'מקום זה טמא ומקום זה טהור'.

ה. רבי יהודה אומר: קטנה בת ישראל שנשבת, אפלו היא בת עשר שנים - הרי היא בקדשתה, וכתבתה מאתים, הבא על

¹³ נוהגים היו, אם אחד מן האחים נשא אשה שאינה הוגנת לו, הינו שיש לה פסול משפחה, באים בני המשפחה, ומביאים חבית מלאה פרות, ושוכרים אותה באמצע רחבת, ואומרים: אחינו בני ישראל! אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו, ומתיראים אנו שפא יתערכ זרעו בזרענו, בואו וקחו לכם דגמא, אות וסימן, ופרון לדורות שלא יתערכ זרעו בזרענו. ובירושלמי קדושין איתא: "והתינוקות מלקטים ואומרים: נקצין פלוני ממשפחתו"; ולכן נקראת 'קצצה'.

וחכמים אומרים: קטנה, מבת שלש שנים יום אחד ועד שתבגר - יש לה קנס.

מסכת כתובות פרק רביעי

א. יפה כח הבעל מכח האב, וכח האב מכח הבעל. יפה כח הבעל - שהבעל אוכל פרות בחייה, מה שאין כן באב. יפה כח האב - שהבעל חייב במזונותיה, בפרקונה, ובקבורתה. מקום שנהגו להספיד - מספיד, מה שאין כן באב.

ב. יפה כח אשה מכח יבמה, ויפה כח יבמה מכח אשה. יפה כח אשה - שהאשה אוכלת בתרומה, כיון שנכנסה לחפה, אף על פי שלא נבעלה, מה שאין כן ביבמה. יפה כח יבמה - שהבא על יבמתו, בין בשוגג בין במזיד, בין באנס בין ברצון, אפלו בבית אביה - קנה, מה שאין כן באשה.

ג. הלך האב עם שלווחיה, או עם שלווחי הבעל, או שהלכו שלווחי האב עם שלווחי הבעל, או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה ולנה בתוכה, או שנכנסה לחפה שלא לשם נשואין ומתה, אף על פי שכתבתה אצל בעלה - אביה יורשה. מסר האב לשלווחי הבעל או שמסרו שלווחי האב לשלווחי הבעל, או שהיתה לה חצר בדרך, ונכנסה ולנה בתוכה, או שנכנסה לחפה לשם נשואין ומתה, אף על פי שכתבתה אצל אביה, מתה - בעלה יורשה. במה דברים אמורים? בכתבתה, אבל בתרומה אין אוכלת בתרומה עד שתכנס לחפה.

ד. נשבית - אין חייב לפדותה, במה דברים אמורים? בשביתת מלכות, אבל בשביתת לסטים - פודה. אם רצה לקים - יקים. ואם לאו - יוציא וימנע כתבה מנה. נשבית לאחר מיתת בעלה - אין היתומין חייבין לפדותה, ולא עוד, אלא אפלו נשבית בחיי בעלה, ולאחר כן מת בעלה - אין יורשים חייבין לפדותה.

ה. היתה נזונית מנכסיו, וצריכה רפואה - הרי היא כמזונות. רבי שמעון בן גמליאל אומר: רפואה שיש לה קצבה - נתרפא מכתבתה. שאין לה קצבה - הרי היא כמזונות. היו שני בצרת, ואמר לה: 'טלי גיטיך וכתובתך, צאי ופרנסי את עצמך' - הרשות בידו.

ו. לא כתב לה: 'בנין דכרין דיהוין לך מינאי, אינן ירתון כסף כתובתך, יתיר על חולקיהון דעם אחוהין'¹⁴ - חייב, שהוא תנאי בית דין, כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים.

ז. נושא אדם אשה, ופוסק עמה: 'על מנת שלא לזון, על מנת שלא לפרנס'. ולא עוד, אלא שפוסק עמה: 'על מנת שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה'. מעשה ביהושע בנו של רבי עקיבא שנשא אשה, ופסק עמה: 'על מנת שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה', והיה שני בצורות, צמד וחלק, התחילה קובלת עליו לחכמים, וכשבא לבית דין, אמר להם: 'היא נאמנת עלי יתר מכל אדם'. אמרה להם: 'ודאי כך התנה עמי! אמרו לה חכמים: אין כלום אחר הקיצה'.

ח. מצוה לזון את הבנות, ואין צריך לומר את הבנים; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: מצוה לזון את הבנים, ואין צריך לומר לבנות, אחר מיתת אביהן, אבל בחיי אביהן - אלו ואלו אינן נזונין.

ט. הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט, שהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשותיהן, ובשעת כניסתן לשוק - באין אחרים וחוטפין אותן מהם, בקשו חכמים לעשות בניהן ממזרין. אמר להם הלל הזקן: 'הביאו לי כתבת

¹⁴ הבנים הזכרים שיהיו לה ממוני, הם ירשו את

כסף הכתבה שלה, יותר על חלקיהם שעם

אחיהם.

אמכן'. ומצא שכתוב בהן: 'לשתכנסו לחפה, הוי לי לאנתו פדת משה וישראל'; ולא עשו בניהן ממזרים.

י. רבי מאיר היה דורש לשון הדיוט: המקבל שדה מחברו, ומשזכה בה הובירה – שמיין לו כמה היא ראוייה לעשות, ונותן לו, שקף כותב לו: 'אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא'¹⁵.

יא. רבי יהושע היה דורש לשון הדיוט: אדם מביא קרפן עשיר על אשתו, וכן כל קרפן וקרפן שהיא חייבת, שכן כתב לה: 'אחריות דאית לך עלי'. שברה לו מקצת כתבתה – שברה לו את כלה, שקף היא כותבת לו: 'אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא'.

יב. רבי יהושע בן קרחה היה דורש לשון הדיוט: המלוה את חברו על המשכון – לא ימשכנו יותר מחובו, שקף כותב לו: 'תשלמתא דאית לך עלי, כל קבל דיכי'.

יג. רבי יוסי הגלילי היה דורש לשון הדיוט: מקום שנהגו לעשות כתבה מלוה – גובין מלוה. מקום שנהגו לכפל – אין גובין אלא מחצה.

יד. אבי הברן שנעשה ערב לכתבת כלתו, אם יש נכסים לבן – גובין משל בן, ואם לאו – גובין משל אב. עשה האב בית או שדה אפותיקי לכתבת כלתו – בין כך ובין כך גובין מהן.

טו. מי שיצא בנו למדינת הים, ושמע שמת בנו, ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים, ואחר כך נודע שבנו קים – מתנתו מתנה. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אין מתנתו מתנה, שאלו היה יודע שבנו קים, לא היה כותבן. היה חולה ומטל במטה, אמרו לו: 'נכסים למי?' אמר להם: 'דמיתי שיש לי בן,

עכשיו שאין לי בן – נכסי לפלוני'. ואחר כך נודע שיש לו בן – לא אמר כלום. היה חולה ומטל במטה, אמרו לו: 'נכסיד למי?' אמר להם: 'דמיתי שאשתי מעברת, עכשיו שאין אשתי מעברת – נכסי לפלוני', ואחר כך נודע שאשתו מעברת – לא אמר כלום.

טז. גר שמת, ובחבזו ישראל את נכסיו, ואחר כך נודע שיש לו בנים במדינת הים, או שאשתו מעברת – כלם חייבין להחזיר. החזירו הכל ומתו בניו, או הפילה אשתו: מחזיק בשניה – זכה. בראשונה – לא זכה.

יז. הבנות, בין שנשאו עד שלא בגרו, ובין בגרו עד שלא נשאו – אבדו מזונותיהן, ולא אבדו פרנסתן; דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אבדו פרנסתן. כיצד הן עושות? שוכרות להן בעלים ומוציאם להן פרנסתן.

יח. אחד נכסים שיש להן אחריות, ואחד נכסים שאין להן אחריות – מוציאם למזון אשה ובנות. דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נכסים שיש להם אחריות – מוציאם לבנות מן הבנים, ולבנות מן הבנות, ולבנים מן הבנים, ולבנים מן הבנות, בנכסים מרבים, אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטים. נכסים שאין להם אחריות – מוציאם לבנים מן הבנות, לבנות מן הבנות, אבל לא לבנות מן הבנים, בין ששעבד האב בחייו בין ששעבדו היורשין אחר מיתת אביהן – אין נפרעין מהן לענין כתבה, אבל לפרנסה גובין מהן.

מסכת כתבות פרק חמישי

א. הבוגרת כתביעה, ונותנים לה שנים עשר חדש, אם היתה קטנה – בין היא בין אביה יכולין לעכב. רבי טרפון אומר: נותנין לה הכל תרומה. במה דברים אמורים? מן הארוסין, אבל מן הנשואין – מודה רבי טרפון שנותנין לה מחצה חלין,

¹⁵ אם אשאיר את השדה בורה ולא אעבדה

אשלם במיטב.

לפני בקרו, מקום שלא נהגו אחד מכל אלו – אינו יכול לכופה. רבי יהודה אומר: אף אין כופה לעשות בפשתן, מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרביט את השפתים. נדרה שלא להניק את בנה – בית שמאי אומרים: שומטת דר מפיה. ובית הלל אומרים: כופה ומניקתו. נתגרשה – אין כופין אותה להניק. אם היה בנה מכירה – נותנין לה שכרה, וכופה ומניקתו מפני הסכנה. אין האיש כופה את אשתו שתניק את בן חברו, ואין האשה כופה את בעלה שתניק את בן חברתה.

ד. המדיר את אשתו מתשמיש המטה, בית שמאי אומרים: שתי שבתות כיוולדה נקבה. בית הלל אומרים: שבת אחד כיוולדה זכר, וכימי נדתה. יתר על כן – יוציא ויתן כתובה.

ה. הפועלים – שטים בשבת. במה דברים אמורים? בעושין מלאכה בעיר, ואם עושין מלאכה בעיר אחרת – פעם אחת בשבת. החמרים – אחת לשתי שבתות. הגמלין – אחת לשלשים יום. הספנין – אחת לששה חדשים.

ו. המורדת על בעלה – פוחתין לה מכתבתה שבעה דינרים בשבת. רבי יהודה אומר: שבעה טרפעיקים, זו משנה ראשונה: רבותינו התקינו, שיהיו מכריזין עליה ארבע וחמשה שבתות, זו אחר זו, פעמים בשבת, ושולחין לה בית דין: 'הוי יודעת, שאפלו כתבתך מאה מנה – הפסדת'. אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם, אפלו נדה אפלו חולה.

ז. המשרה את אשתו על ידי שלישי – לא יפחות לה מקבים חטין, או מארבע קבין שעורים, וכלם במדת איטלקי, ואפלו נדה ואפלו חולה ואפלו שומרת יבם. נותן כוס חבית וקדרה, פך נר ופתילה. יין אין לה – שאין נשותיהן של עניים שותות יין. בר אין לה – שאין נשותיהן של עניים ישנות על בר.

ומחצה תרומה. במה דברים אמורים? בבת כהן לכהן, אבל בת ישראל לכהן – דברי הכל מחצה חלין ומחצה תרומה. רבי יהודה בן בתירה אומר: שתי ידות תרומה ואחד חלין. רבי יהודה אומר: נותנים לה הכל תרומה, והיא מוכרת ולוקחת בדמיה חלין. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מקום שהזכרו שם תרומה – נותנין לה כפלים חלין. זו משנה ראשונה! רבותינו אמרו: אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחפה, והיכמה עד שתכעל, ואם מתה – בעלה יורשה. אמר רבי מנחם בן נפח משום רבי אליעזר הקפר: מעשה ברבי טרפון שקדש שלש מאות נשים להאכילן בתרומה, שהיו שני בצרת. וכבר שלח יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לנציבים, אמר לו: שמעתי עליך שאתה אומר – 'בת ישראל המאדסת לכהן אוכלת בתרומה', שלח לו ואמר לו: 'מחזק הייתי בך שאתה בקי בחדרי תורה, לדון קל וחמר אי אתה יודע? ומה שפחה כנענית שאין ביאתה קונה אותה לאכל בתרומה, כספה קונה אותה להאכילה בתרומה, בת ישראל שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה, אינו דין שיהא כסף קונה אותה להאכילה בתרומה? אבל מה אעשה? שהרי אמרו חכמים: אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחפה, אם מתה – בעלה יורשה'.

ב. יבמה מה היא למזונות? כל זמן שנתחייב הבעל – יבמין חיבין, לא נתחייב הבעל – אין היבמין חיבין. מעשה ידיה של מי? אם היתה נזונת משלהן – הרי הן שלהן. ואם לאו – הרי הן של עצמה. בין כך ובין כך של עצמה. המקדיש מעשה ידי אשתו – הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן, והשאר הקדש.

ג. מלאכות שהאשה עושה לבעלה: שבעה גופי מלאכות מנו, ושאר לא הצרכו למנות. אין כופה לעשות לאביו, ולא לבנו, ולהטיל לפני בהמתו, אבל כופה לתן תבן

ג. הכניסה לו, בין שום בין כספים, ונתן עיניו לגרשה - היא לא תאמר לו: 'תן לי שומי', והוא לא יאמר לה: 'טלי כספך', אלא נוטלת מה שכתב לה בכתבתה.

ד. פסקה להכניס לו כספים, סלעה נעשה ששה דינרים, חתן מקבל עליו עשרה דינרים למנה לקפת בשמים. אמר רבי יוסי: וכן כל מקום שנהגו שלא לפחות מן השום, ושלל להוסיף על הכספים - אין משנין ממנה המדינה.

ה. פסקה להכניס לו חמש מאות דינר שום, וכתב לה אלה דינר בכתבתה, אם עשתה קיצתה - נוטלת מה שכתוב לה. ואם לאו - גורע כנגדן שלש דינרין לכל סלע וסלע. פסקה להכניס לו חמש מאות דינרי כספים, וכתב לה אלה דינר בכתבתה, אם עשתה קיצתה - נוטלת מה שכתוב לה. ואם לאו - גורעת כנגדן חמשה דינרין לכל סלע וסלע. הכניסה לו אלה דינר בכתבתה, וכתב לה שום משנים עשר מנה, אם עשתה קיצתה - נוטלת מה שכתוב לה. ואם לאו - לא יפחות לבתולה ממאמתי ולא למנה ממנה.

ו. המשיא את בתו, ופסק עם חתנו שיעמד ערם ויכסנה, אין אומרים: 'עמוד ערם ויכסנה', אלא מכסה את הראוי לה. וכן המשיאין את היתומה - לא יפחותו לה מחמשים דינר, ואם יש בכיס - מפרנסין אותה לפי כבודה.

ז. יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה מאה או חמשים וזו אף על פי שכתב להן הבעל: 'דין ודברים אין לי עמהם', יכולה היא כשתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה. האיש פוסק על ידי בתו, ואין האשה פוסקת על ידי בתה.

ח. יתום ויתומה שמבקשין להתפרנס - מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום, מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין האשה דרכה לחזור.

ח. מותר מזונות לבעל. ומותר בלאות של אשה. העשיר - עולה עמו. העני - אין יודת עמו. מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים חמש מאות דינרי זהב בכל יום לקפת בשמים, ולא היתה אלא שומרת יבם. אף היא קללה אותם, אמרה להם: כך תפסקו לבנותיכם! אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: אראה בנחמה אם לא ראיתייה שמלקטת שעורים תחת טלפי סוסים בעכו, קראתי עליה מקרא זה (שיר השירים א, ח): "אם לא תדעי לך היפה בנשים" וגו'.

מסכת כתבות פרק שישי

א. מי שמת, והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרבין - הבנים ירשו והבנות נזונות ומתפרנסות. כיצד הבנים ירשו? אין אומרים: 'אלו היה אביהם קים היה נותן להם כך וכך'; אלא רואים את אחד כאלו הוא אביהם ונותנים להם. כיצד הבנות נזונות ומתפרנסות? אין אומרים: 'אלו היה אביהן קים היה נותן להן כך וכך'; אלא רואין שפנגדן היאך מתפרנסות, ונותנין להן. רבי אומר: כל אחת ואחת נוטלת עשור נכסים. רבי יהודה אומר: אם השיא את בת הראשונה - ינתן לשניה, כדרך שנתן לראשונה. אמרו לו: יש שמשיא את בתו ונוטל מעותיו, ויש שמשיא את בתו, ונותן אחריה מעות. וכן היה רבי יהודה אומר: המשיא את בתו סתם - לא יפחות לה מחמש סלעים, שבראשונה היה לוקח לה כל צרכה.

ב. פסקה להכניס לו שני סלעים, נעשו ששה דינרים, מה שחתן פוסק - פוסק פחות חמש, חוץ ממאמתי לבתולה ומנה לאלמנה. פסקה להכניס לו זהב - הרי הוא ככלים. דינרי זהב - הרי הן ככספים. רבי שמעון בן גמליאל אומר: וכן הוא הדבר, במקום שלא נהגו שלא לפרט דינרי זהב - שמין אותן והרי הן בשוייהן, והזהב - הרי הוא ככלים.

ט. יתום ויתומה שמבקשין לינשא - משיאין את היתומה תחלה, ואחר כך משיאין את היתום; מפני שבשפתה של אשה מרבה משל איש. יתום שמבקש לישא - שוכרין לו בית, ומציעין לו מטה, ואחר כך משיאין לו אשה, שנאמר (דברים טו, ח): "די מחסורו אשר יחסר לו"; די מחסורו - זה הבית. אשר יחסר - זה המטה והשלחן. לו - זו אשה; שנאמר להלן (בראשית ב, יח): "אעשה לו עזר כנגדו", מה "לו" האמור להלן - אשה, אף "לו" האמור כאן - אשה.

י. המשליש מעות לחתנו לקח בהן שדה לבתו, והיא אומרת: 'יתנו לבעלי מן הארוסין' - יעשה השליש מה שהושלש בידו. 'מן הנשואין' - הרשות בידה; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אם היתה קטנה, בין מן הארוסין בין מן הנשואין - יעשה שלישי מה שהושלש בידו. אם היתה גדולה, בין מן הנשואין בין מן הארוסין - הרשות בידו.

יא. האומר: 'תנו שקל מנכסי לבני בשבת', וראוין לתן להן סלע - נותנין להם סלע. ואם אומר: 'אל תתנו להם אלא שקל' - אין נותנין אלא שקל. אם אומר: 'אם מתי ירשו אחריים תחתיהן', בין שאמר 'תנו' בין שאמר 'אל תתנו' - אין נותנין להם אלא שקל. 'למזון אשה ובנות' - בין שאמר 'תנו' בין שאמר 'אל תתנו' - נותנין להן סלע. רבן שמעון בן גמליאל אומר: היתה רבי מאיר אומר - האומר: 'תנו שקל מנכסי לבני בשבת', והן ראוין לטול סלע - נותנין להם שקל, והשאר - מתפרנסין מן הצדקה. וחכמים אומרים: נזונין והולכין עד שיכלו נכסיו, והשאר מתפרנסין מן הצדקה.

6 Apr	ראשון Sunday	ה 8	בבלי: סנהדרין קי ירושלמי: יבמות ד תוספתא: יבמות יד נ"ך: ישעיה כ-כא רמב"ם: מקוואות ב	עלות השחר..... 5:18 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:08 סו"ז תפלה - מג"א... 10:25 שקיעה..... 7:26	נץ החמה..... 6:31 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:44 סו"ז תפלה - גר"א... 10:49 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:39
7 Apr	שני Monday	ט 9	בבלי: סנהדרין קיא ירושלמי: יבמות ה תוספתא: כתובות א נ"ך: ישעיה כב-כג רמב"ם: מקוואות ג	עלות השחר..... 5:17 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:07 סו"ז תפלה - מג"א... 10:24 שקיעה..... 7:27	נץ החמה..... 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:43 סו"ז תפלה - גר"א... 10:48 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:40
8 Apr	שלישי Tuesday	י 10	בבלי: סנהדרין קיב ירושלמי: יבמות ו תוספתא: כתובות ב נ"ך: ישעיה כד-כה רמב"ם: מקוואות ד	עלות השחר..... 5:15 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:06 סו"ז תפלה - מג"א... 10:23 שקיעה..... 7:28	נץ החמה..... 6:28 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:42 סו"ז תפלה - גר"א... 10:47 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:41
9 Apr	רביעי Wednesday	יא 11	בבלי: סנהדרין קיג ירושלמי: יבמות ז תוספתא: כתובות ג נ"ך: ישעיה כד-כז רמב"ם: מקוואות ה	עלות השחר..... 5:14 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:05 סו"ז תפלה - מג"א... 10:23 שקיעה..... 7:29	נץ החמה..... 6:27 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א... 10:47 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:42
10 Apr	המישי Thursday	יב 12	בבלי: מכות ב ירושלמי: יבמות ח תוספתא: כתובות ד נ"ך: ישעיה כח-כט רמב"ם: מקוואות ו	עלות השחר..... 5:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:05 סו"ז תפלה - מג"א... 10:22 שקיעה..... 7:30	נץ החמה..... 6:25 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א... 10:46 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:43
11 Apr	ששי Friday	יג 13	בבלי: מכות ג ירושלמי: יבמות ט תוספתא: כתובות ה נ"ך: ישעיה ל-לא רמב"ם: מקוואות ז	עלות השחר..... 5:11 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א... 10:21 שקיעה..... 7:31	נץ החמה..... 6:24 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א... 10:45 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:44
12 Apr	שב"ק Shabbos הסדרה: ועריבה	יד 14	בבלי: מכות ד ירושלמי: יבמות י תוספתא: כתובות ו נ"ך: ישעיה לב-לג רמב"ם: מקוואות ח	עלות השחר..... 5:09 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:03 סו"ז תפלה - מג"א... 10:21 שקיעה..... 7:32	Shabbos Hagadol, Pesach Eve נץ החמה..... 6:22 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:39 סו"ז תפלה - גר"א... 10:45 צה"ב לשיטת ר"ת..... 8:45

וְעַרְבַּ פֶּסַח אִזְּךָ מִתּוֹדֵל פֶּאֶרְךָ אֵיבְעֶרְשְׁטֵן, הָאֵט אִים דְּעַר אֵיבְעֶרְשְׁטֵער לִיב אָפִילוּ וְעַר אִזְּךָ נִישְׁט
רָאִי דְּעָרְצוּ, און דְּעַר אֵיבְעֶרְשְׁטֵער נְעֻמֵּט אָנוּעֵק דִּי צָאָרן פֿון אִים. (סֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת תְּשׁוּבָה סִימָן מ"ח)